

Calbas

Calbas

Deel 1B: Cultuur en Bevolking

Algemene Sociale Wetenschappen 1B

Algemene Sociale Wetenschappen voor de Basisicyclus

Calbas - Algemene Sociale Wetenschappen voor de Basisicyclus

Deel 1b Cultuur en Bevolking I - Leerboek

Luc Alofs (Redactie)
Gerrit Besselink
Joe Brooks (Projectleider)
Rusco Curiel
Milo Martes
Maria Martinus
Onno de Weert
Evelien Wierds

Eindredactie

Afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs
Eerste druk, 2005

Colofon

Met dank aan:

Ronald Donk, Stascha Hornix, Abi Harms, Jullete Porter, Bernd Uhr, Joey Foley, CBS Aruba, Renaissance cinema, Biblioteca National, Cafe Internet, Meya meya, Historisch Museum Aruba, Nationaal Archief Aruba.

Foto's: Frank Veenis

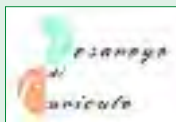
Serie-overzicht leerjaar 1 ASW/Basiscyclus

Leerboek 1a: Mijn eigen omgeving
Werkboek 1a: Mijn eigen omgeving
Leerboek 1b: Cultuur en bevolking
Werkboek 1b: Cultuur en bevolking 1
Werkboek 1b: Cultuur en bevolking 2
Leerboek 1c: Bestaansmiddelen en vrije tijd
Werkboek 1c: Bestaansmiddelen en vrije tijd
Docentenhandleiding 1a
Docentenhandleiding 1b

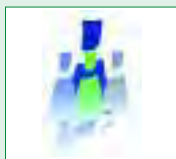
Serie-overzicht leerjaar 2 ASW/Basiscyclus

Leerboek 2a: Nog in ontwikkeling
Werkboek 2a: Nog in ontwikkeling
Leerboek 2b: Nog in ontwikkeling
Werkboek 2b: Nog in ontwikkeling
Leerboek 2c: Nog in ontwikkeling
Werkboek 2c: Nog in ontwikkeling
Docentenhandleiding 2

Uitgegeven door afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs Aruba

Oprachtgever: Stuurgroep Herstructurering AVO (SHA)

ASW is tot stand gekomen in samenwerking met het Centrum Leermiddelenstudie Utrecht (CLU), Universiteit Utrecht

ISBN 99904-89-35-1

Copyright© 02/040426. Land Aruba, 2005

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Introductie op leerboek 2 "Cultuur en bevolking"

Welkom in dit nieuwe leerlingenboek. In dit boek en het werkboek leer je van alles over hoe de mensen leven en met elkaar omgaan op Aruba. Ook leer je allerlei bijzonderheden over de Arubaanse bevolking. De geschiedenis van Aruba en het Caribisch gebied worden besproken. Daarom heet deze uitgave "Cultuur en bevolking".

Wie zijn en waren de bewoners van Aruba en de andere eilanden van het Caribisch gebied? Waar kwamen zij vandaan? We gaan bekijken waarvan zij vroeger leefden en hoe dat nu is. Misschien is nog wel de moeilijkste vraag die we samen moeten oplossen hoe de cultuur vroeger was, nu is en in de toekomst zal worden van deze mensen.

Net als in het eerste boek ga je weer veel aan het werk met bronnen. Dat doe je soms met de hele klas, soms in een groepje en soms alleen. In hoofdstuk 9 en 10 ga je op onderzoek uit. Net als in het vorige boek.

Wat doe je met dit boek?

Je leert:

- Wat het woord 'periode' betekent en welke periodes er in de geschiedenis van Aruba bestaan hebben.
- Dat Aruba een bijzondere plaats in het Caribisch gebied inneemt.
- Welke bevolkingsgroepen er in het verleden voor langere tijd op Aruba hebben gewoond.
- Wanneer deze groepen naar Aruba zijn gekomen.
- Wat de bestaansmiddelen op Aruba zijn en zijn geweest.
- Op welke manier Aruba werd en wordt bestuurd.
- Hoe de manier van leven (cultuur) van de bevolking van Aruba is veranderd.
- Hoe de buitenwereld de manier van leven op Aruba beïnvloedt.

Je kunt straks:

- Landkaarten lezen en plaatsen opzoeken.
- Bronnen gebruiken om informatie te verzamelen en te bestuderen.
- Onderzoeken hoe jouw leven past in de geschiedenis en de cultuur van Aruba.

De kernwoorden die je straks begrijpt:

- Periode
- Cultuur
- Bevolking
- Migratie
- Gender
- Cultuurverrijking en cultuurverarming.

1 Alles heeft zijn eigen geschiedenis

Inhoudsopgave leerboek

Voorwoord	3	Hoofdstuk 3 De traditionele samenleving	16
		Intro: Verschillende bevolkingsgroepen	16
Hoofdstuk 1 Arubaanse geschiedenis in vogelvlucht	6	3.1 Vertegenwoordigers van de Nederlandse regering	16
Intro: Periodes in de geschiedenis	6	3.2 Nieuwe dorpen op het oude Aruba	19
1.1 De museumklas	8	3.3 Nos tur ta un / We zijn allemaal één	20
1.2 Kwartetten met bronnen	8	Begrippenlijst hoofdstuk 3	21
1.3 Oorzaken en gevolgen van veranderingen	9	Hoofdstuk 4 Aruba wordt een moderne samenleving	22
Begrippenlijst hoofdstuk 1	9	Intro: Traditioneel of modern?	22
Hoofdstuk 2 Aruba in het Caribisch gebied	10	4.1 Waarom kwam er een olieraffinaderij?	23
Intro: Het Caribisch gebied	10	4.2 Van een traditionele naar een moderne samenleving	23
2.1 Een belangrijk gebied	11	4.3 De gevolgen van de Lago voor Aruba	24
2.2 Kapen voor het vaderland; piraterij om je eigen zak te vullen	12	Begrippenlijst hoofdstuk 4	25
2.3 De eilanden en hun plantages	12	Hoofdstuk 5 Migratie in de moderne tijd (1924-1985)	26
2.4 Verschillend en toch gelijk	14	Intro: Waarom mensen verhuizen	26
Begrippenlijst hoofdstuk 2	15	5.1 Mensen verhuizen	27
		5.2 Vestiging en vertrek	28
		5.3 Herkomst van immigranten en de Arubaanse arbeidsmarkt	29
		5.4 Gevolgen van migratie voor het thuisland	30
		Begrippenlijst hoofdstuk 5	31

Hoofdstuk 6 De tegenwoordige tijd	32	Hoofdstuk 8 Aruba en de wereld	44
Intro: Van olie naar toerisme	32	Intro: De wereld op Aruba	44
6.1. Verandering en continuïteit	33	8.1 Cultuurverandering en globalisering	45
6.2. Toerisme en werkgelegenheid	34	8.2 Arubaan en wereldburger?	46
6.3. Vrouwen op de arbeidsmarkt	34	8.3 Gender	47
6.4. Migranten op de arbeidsmarkt	35	8.4 Cultuurverrijking of cultuurverarming door globalisering?	48
Begrippenlijst hoofdstuk 6	37	Begrippenlijst hoofdstuk 8	49
Hoofdstuk 7 Nos tur ta un! We zijn allemaal één!	38	Hoofdstuk 9 & 10 Cultuur en bevolking in 2015: een onderzoek	50
Intro: Verschillende culturen smelten samen	38	Intro: Een kijkje in de toekomst	50
7.1 Cultuurverarming of cultuurverrijking?	39	9.1 Wat gaan we onderzoeken?	51
7.2 Taal en de multiculturele samenleving	40	9.2 Een mening vormen	53
7.3 Mijn geloof - jouw geloof	43	Begrippenlijst hoofdstuk 9 & 10	53
Begrippenlijst hoofdstuk 7	43	Begrippenlijst deel 1B ASW	54

1 • Arubaanse geschiedenis in vogelvlucht

INTRO

Periodes in de geschiedenis

2

Preceramische periode

- Periode:** 2500 vóór Christus - 950 na Christus
Bewoners: Indianen
Bevolkingsaantal: Een paar groepen van circa vijftien personen; samen ongeveer zestig personen
Bestaansmiddelen: Jagen, vissen en verzamelen
Bestuur: Het familiehoofd leidde de groep
Bijzonderheden: Deze indianen hadden smalle, lange hoofden

3

Caquetío indianen

- Periode:** 950/1000 - 1515 na Christus
Bewoners: Caquetío's
Bevolkingsaantal: Ongeveer 600 mensen
Bestaansmiddelen: Akkerbouw, handel, jagen, visserij en verzamelen
Bestuur: Het dorpshef was de Cacique
Bijzonderheden: Deze indianen brachten het pottenbakken en de landbouw naar Aruba. Ze woonden bij Santa Cruz, bij Tanki Flip en bij Savaneta. Hun taal is de Caquetiótaal behorende tot de Arowakse taalgroep

4

De Spaanse periode

- Periode:** Circa 1500-1636
Bewoners: Spaanse bestuurders, indianen
Bevolkingsaantal: Onbekend
Bestaansmiddelen: Veeteelt en houtkappen
Bestuur: Aruba werd bezet door de Spanjaarden
Bijzonderheden: Alle Caquetío's werden naar Hispaniola weggevoerd. Er kwamen nieuwe indianen naar Aruba

5

De West-Indische Compagnie

- Periode:** 1636-1791
Bewoners: Weer nieuwe indianen, bedienden van de WIC
Bevolkingsaantal: 386 personen in 1715; 120 families in 1767
Bestaansmiddelen: Houtkap, veeteelt. De indianen deden aan akkerbouw en visserij
Bestuur: De West-Indische Compagnie bezette Aruba
Bijzonderheden: Indianen hielpen bij het kappen van hout en het vangen van vee

BRON 6

De traditionele samenleving

Periode: 1792-1924

Bewoners: Nakomelingen van indianen, Europese kolonisten en Afrikaanse slaven

Bevolkingsaantal: 9.021 (in 1923)

Bestaansmiddelen: Akkerbouw, veeteelt, visserij, goud- en fosfaatwinning

Bestuur: Aruba was deel van 'de kolonie Curaçao'. De kolonie hoorde bij Nederland

Bijzonderheden: Er kwamen blanke kolonisten en zwarte slaven naar Aruba. De meeste mensen leefden van de landbouw.

BRON 7

De moderne samenleving

Periode: 1924-1985

Bewoners: Mensen uit het Caribisch gebied, Nederland, Noord- en Zuid-Amerika, China

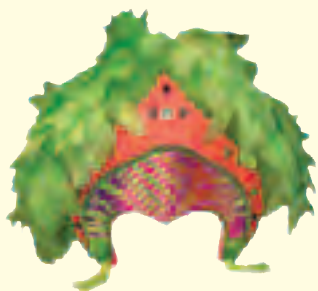
Bevolkingsaantal: 1948: 47.585, 1981: 60.563

Bestaansmiddelen: Olie-industrie, toerisme, handel

Bestuur: Aruba is een deel van de Nederlandse Antillen

Bijzonderheden: De Lago-raffinaderij komt naar San Nicolas op Aruba. Daardoor kwam er veel werk en vestigden zich nieuwe groepen op Aruba

BRON 8

De periode van de status aparte

Periode: 1986-nu

Bewoners: Nieuwe mensen uit het Caribisch gebied, Noord- en Zuid-Amerika en Azië

Bevolkingsaantal: 90.506 in het jaar 2000

Bestaansmiddelen: Toerisme, handel

Bestuur: Aruba heeft een Aparte Status in het Koninkrijk der Nederlanden

Bijzonderheden: Het toerisme groeit enorm nadat de Lago de poorten sluit

In het eerste katern heb je al veel geleerd over de geschiedenis van Aruba. Weet je bijvoorbeeld nog hoe Oranjestad uitgroeide tot de belangrijkste stad van Aruba? Ook kun je vertellen wanneer de Lago naar Aruba kwam en wat er daarna gebeurde. We gaan nu een nog groter deel van de geschiedenis bekijken.

In dit hoofdstuk leer je:

- Wat periodes zijn.
- Dat verschillende periodes verschillende kenmerken hebben.
- Dat er verbanden zijn te leggen tussen de kenmerken van een periode.

1. Voorwerpen bij een periode

1.1 De museumklas

Ons klaslokaal is in een museum veranderd. Samen bekijken we straks de hele geschiedenis van ons eiland. Als je de geschiedenis wilt begrijpen, is het handig om deze in delen te bekijken. Een dag kunnen we in uren opdelen maar ook in dagdelen, zoals de ochtend, middag, avond en nacht. Ons leven kunnen we ook in stukken opdelen: onze jeugd, de volwassenheid en de ouderdom. Ook de geschiedenis kunnen we opdelen in stukken. De delen van de geschiedenis noemen we **periodes**. Een ander woord voor periode is tijdvak.

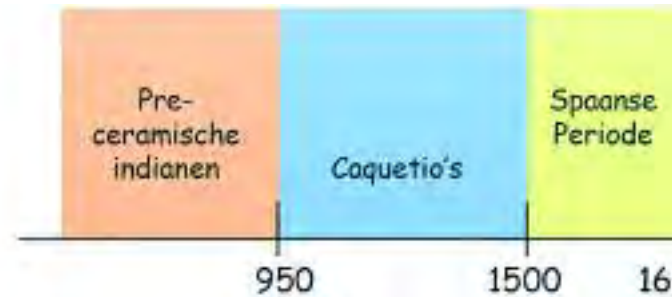
Een periode is een deel van de geschiedenis met een duidelijk begin en een duidelijk einde. Een periode heeft ook bepaalde kenmerken zoals:

- wie er in die periode woonden: de **bevolkingssamenstelling**
- waar men van leefde: de **bestaansmiddelen**
- wie de samenleving bestuurde: het **bestuur**

Deze kenmerken hebben met elkaar te maken. Als er grote veranderingen komen in die kenmerken gaat er een nieuwe periode in.

In de museumklas zie je zeven periodes van de Arubaanse geschiedenis. Jullie gaan in dit museum op zoek naar kenmerken van de zeven periodes.

2. Periodes

3. Tijdbalk

1.2 Kwartetten met bronnen

In de vorige les heb je geleerd wat periodes zijn. In iedere periode komen veranderingen voor. Er worden mensen geboren, andere mensen gaan dood. Toch blijven veel dingen in een periode hetzelfde. Mensen hebben vaste beroepen en bestaansmiddelen. De manier van leven, ook wel **cultuur** genoemd, verandert meestal maar langzaam. De samenleving wordt in een periode op dezelfde wijze bestuurd.

De kenmerken van een samenleving houden verband met elkaar. Steeds kun je het woordje 'dus' lezen waar een pijl staat. Ga maar na:

De indianen waren de **eerste bevolkingsgroep** van Aruba. Zij hadden vrij eenvoudige **bestaansmiddelen**: jagen, vissen en verzamelen.

- De **opbrengst** van deze bestaansmiddelen was gering.
- Ze leefden in **kleine groepen** op **grote gebieden**.
- Het **bevolkingsaantal** op Aruba was klein: ongeveer 60 mensen in drie of vier groepen.
- Deze groepen hadden familiehoofden en geen ingewikkeld **bestuur** met koningen of ministers.

We gaan op dezelfde manier de samenhang tussen kenmerken in andere periodes onderzoeken.

4. Kwartet

1.3 Oorzaken en gevolgen van veranderingen

Het spel der verandering

Vandaag brengen we een laatste bezoek aan de museumklas en aan onze tijdbalk. Als we meerdere periodes naast elkaar zetten, dan zien we dat er in de loop van de periodes veel is veranderd. Veranderingen gebeuren niet zomaar, maar ontstaan door een of meerdere oorzaken. In katern 1 heb je geleerd dat er veel veranderde toen in 1924 de Lago-raffinaderij naar Aruba kwam. Er kwamen nieuwe bestaansmiddelen, zoals het werken op de fabriek. Ook kwamen er nieuwe bevolkingsgroepen naar Aruba. Het was nodig om nieuwe wegen en nieuwe woonwijken aan te leggen. De manier van leven op ons eiland veranderde. De komst van de Lago was de oorzaak van veel veranderingen. Opdracht 5 en de verdiepingsopdracht gaan over oorzaken en gevolgen van veranderingen.

- 5. Van bron tot samenhang
- 6. Leer de begrippen
Verdiepingsopdracht
Samenvatting

Begrippenlijst hoofdstuk 1

Bestaansmiddelen:

De manier waarop een bevolking zich in leven houdt, welke beroepen men heeft en hoe men geld verdient. Bijvoorbeeld door landbouw, industrie of toerisme.

Bestuur:

De manier waarop in een land belangrijke beslissingen worden genomen en uitgevoerd.

Bevolkingssamenstelling:

Geeft aan uit welke verschillende groepen een bevolking bestaat.

Cultuur:

De manier waarop mensen leven en met elkaar omgaan. Cultuur kan steeds veranderen.

Periode:

Een deel van de geschiedenis waarin er niet zoveel verandert in de bevolkingssamenstelling, de bestaansmiddelen, het bestuur en de manier van leven (cultuur).

2 • Aruba in het Caribisch gebied

INTRO

Het Caribisch gebied

1492 - 1600: De Spaanse periode

In 1492 zet Columbus voet aan wal op een van de Bahama-eilanden. Hij denkt dat hij in India is aangekomen en noemt de bevolking 'indianen'. De Spanjaarden veroveren de Caribische eilanden op de indiaanse bevolking. De meeste indiaanse volken gaan dood door Europese ziektes en omdat zij gedwongen worden om slavenwerk te verrichten voor de Spanjaarden.

1600-1850: Slaven en plantages

Engelsen, Fransen, Nederlanders en mensen uit andere landen uit Europa veroveren eilanden op de Spanjaarden. Blanke plantagehouders beginnen er **plantages** waar suiker, koffie en andere producten worden verbouwd. Omdat er geen indianen meer zijn, worden uit Afrika slaven aangevoerd. Op Curaçao en Sint Eustatius wordt gehandeld in slaven en andere koopwaar. De slavernij wordt afgeschaft in de 19e eeuw. De plantages gaan langzaam ten onder.

1850-1950: Migratie in de moderne tijd

De slavernij is afgeschaft maar er is veel armoede in het Caribisch gebied. Voormalige slaven worden boer of gaan op andere eilanden op zoek naar werk. Nieuwe bevolkingsgroepen uit India en Indonesië gaan werken op de laatste plantages. Als er in 1915 en 1924 olieraffinaderijen worden gevestigd op Curaçao en Aruba, trekken duizenden Caribische families naar onze eilanden.

1950 - nu

Steeds meer Caribische eilanden worden onafhankelijk van de Europese landen. De armoede leeft voort. Mensen blijven op zoek naar een beter bestaan: sommigen gaan naar Europa of Noord-Amerika. Het toerisme wordt een bestaansmiddel op steeds meer Caribische eilanden.

BRON 1

Periodes in het Caribisch gebied

In de museumklas heb je de kenmerken leren kennen van zeven periodes van de Arubaanse geschiedenis. Het ging daarbij bijvoorbeeld om de soort bewoners, de bestaansmiddelen en het bestuur. In dit hoofdstuk gaat het over hoe belangrijk het Caribisch gebied was voor veel landen uit Europa. Zij wilden rijk worden met de producten die in het Caribisch gebied te vinden waren. Dit leverde soms hele spannende verhalen op!

1697 Erasmus Reyning

'Ik ben Jan Erasmus Reyning en ik ben kaper van beroep. Kapen is mijn lust en mijn leven. Ik kaapte Spaanse schepen voor de Engelsen en ik kaapte Engelse schepen voor de Spanjaarden. Het maakte mij geen donder uit, zolang ik maar een kapersbrief had van een land in oorlog. Zo was ik natuurlijk ook niet te beroerd om voor de Hollanders te gaan kapen, dus zette ik op een dag koers naar Curaçao. Onderweg passeerde ik Aruba. Dat eiland lag er verlaten bij.'

BRON 2 Kaper van beroep

Jan Erasmus Reyning was een kapitein en was ook nog eens kaper van beroep. Waarom zou een kapitein uit het verre Europa helemaal naar het Caribisch gebied varen? Waar ligt het Caribisch gebied? Wat kwam Kapitein Reyning hier doen? Waarom kwamen er ook Spaanse en Engelse schepen deze kant op? Wat is het verschil tussen kapers en piraten? Deze vragen gaan we in dit hoofdstuk beantwoorden.

In dit hoofdstuk leer je

- Uit welke eilanden het Caribisch gebied bestaat.
- Waarom Spaanse, Engelse en Nederlandse schepen naar dit gebied kwamen.
- Hoe je op de kaart een route kunt uitstippelen en volgen.
- Wat het verschil is tussen kapers en piraterij.
- In welke opzichten Aruba wel en niet een Caribisch eiland is.

1. De eilanden van het Caribisch gebied **WB**

2.1 Een belangrijk gebied

Zoals je kunt lezen in bron 1 voeren niet alleen Hollandse, maar ook Spaanse en Engelse schepen over de Caribische zee. In dit gebied waren veel mensen uit Europese landen aanwezig. Op de eilanden stichtten zij plantages waarop suikerriet, katoen, maïs, cacao en tabak werden verbouwd. Met deze producten konden zij in Europa veel geld verdienen. Daarom probeerden sommige Europese landen eilanden te veroveren op de Spanjaarden en later op elkaar. Er werd fel gevochten om het bezit van de eilanden. Ook Nederland deed mee.

In de zeventiende en achttiende eeuw behoorde Nederland tot de machtige landen. Samen met Engeland, Frankrijk en Spanje behoorde Nederland tot de **grote mogendheden**. Veel Nederlandse schepen voeren over de wereldzeeën. Naast het drijven van handel was het ook de bedoeling om gebieden te veroveren en te koloniseren. Hierdoor kon Nederland haar invloed vergroten en haar belangen beschermen.

Om dit voor elkaar te krijgen werd in 1621 de **West-Indische Compagnie**, kortweg de WIC, opgericht. De West-Indische Compagnie was een handelsmaatschappij, die over de hele wereld handel dreef. Deze handelsmaatschappij werkte nauw samen met de Nederlandse regering. Nederland zag de WIC voornamelijk als wapen in de strijd tegen Spanje, dat de baas was over Nederland.

BRON 3 Landkaart met de eilanden die werden aangedaan

2. Drukke in het Caribisch gebied

2.2 Kapen voor het vaderland; piraterij om je eigen zak te vullen

Curaçao werd bezet in 1634. Aruba en Bonaire volgden in 1636. Curaçao was de uitvalsbasis voor de aanvallen op rijkbeladen Spaanse schepen. Curaçao werd ook belangrijk, omdat het een handelseiland werd voor de slavenhandel. Er werden slaven verkocht aan de plantage-eilanden.

Nu kun je beter begrijpen wie Jan Erasmus Reyning was. Hij was een Hollandse **kaper** in dienst van de WIC. Onder de vlag van de WIC stroopte Reyning het Caribische gebied af. Hij kreeg van de regering een zogenaamde **kapersbrief**. Dat is een vrijbrief om oorlog te voeren en gebieden in te nemen.

Er waren ook kapers die niet voor een land of regering werkten, maar voor eigen belang. Zij vielen alle schepen of desnoods

havens aan om goud, zilver of voorraden tabak, cacao en suikerriet te roven. Deze illegale vorm van kapen noemen we **piraterij**.

3. Kapen en piraterij

4. Jannie de Winter, de schrik van het Caribisch gebied

2.3 De eilanden en hun plantages

Handelswaar uit het Caribisch gebied

De Caribische zee werd druk bevaren. Oorlogsschepen beschermde handelsschepen, die slaven uit Afrika vervoerden. Later vertrokken deze schepen naar Europa, beladen met suiker, tabak of koffie. Kapers en **piraten** maakten de Caribische wateren echt onveilig.

St. Eustatius: The Golden Rock

Een fregat als snelzeilend oorlogsschip

Het Nederlandse **fregat** Johanna Maria vaart door de Caribische wateren op weg naar St. Eustatius. Aan boord is Commandeur Salomons, de nieuwe bestuurder van St. Eustatius. Salomons ziet door zijn verrekijker temidden van andere eilanden een opvallend eiland opdoemen. Dat moet St. Eustatius zijn, the Golden Rock. Als ze de haven van Oranjestad binnenvaren, ziet hij schepen met Franse, Engelse, Nederlandse en zelfs Spaanse vlaggen. Zij zijn vol beladen. Op de kade is één lange rij pakhuizen. Salomons ziet torenhoge stapels kisten staan. Het is druk op de kade. Honderden mensen zijn met van alles en nog wat bezig. Een grote groep zwarte slaven sjouwt grote balen en kisten met specerijen en andere handelswaren van de grote pakhuizen naar de schepen en omgekeerd. Hier en daar loopt een **kleurling**, die de slaven vertelt wat ze moeten doen.

Er rijden koetsen af en aan met deftig uitzierende dames en heren erin. Af en toe stoppen de koetsen en stappen inzittenden uit om de producten te bekijken of met een van de blanke handelaren te praten. Soms gaan zij een van de kantoren boven de pakhuizen binnen. Salomons hoort verschillende talen: Frans, Spaans, Engels en Nederlands. In de verte ziet hij een kerktoren. Dat is waarschijnlijk de Gereformeerde Kerk in het centrum van Oranjestad. Even verderop staat de kerk van de rijke joodse handelaren. Zij noemen die kerk een **synagoge**.

De Engelse Kapitein John Powell vaart met zijn schip de King Henry VII naar het eiland Barbados dat sinds 1627 een Engelse kolonie is. Hij vaart naar de haven van Jamestown. Dit is de belangrijkste plek op Barbados, omdat hier de Engelsen hun eerste nederzetting hebben gesticht.

Ook mevrouw Elisabeth Morgan reist mee. Zij is de nieuwe vrouw van William Morgan, een rijke plantage-eigenaar. Dit is haar eerste bezoek aan Barbados. Zij is benieuwd hoe het eruitziet. Als zij dicht langs de kust vaart, ziet zij in de verte uitgestrekte suikerriet-plantages. De grote witte plantagehuizen zijn vast de woningen van de blanke plantage-eigenaren. De grote gebouwen zijn de suikermolen en de pakhuizen. De grauwe hutten in de verte zullen de woninkjes van de slaven zijn. Zij is benieuwd naar de plantage van haar man. Ze heeft hem twee jaar niet gezien....

Als zij even later met haar man door de stad loopt, kan zij haar ogen niet geloven. Aan de gevels van de huizen en gebouwen kan zij zien dat dit een Engelse stad is. Op straat lopen allerlei soorten mensen rond. Blanke Engelse kolonisten, die voornamelijk Engels spreken. De kleurlingen spreken een eigen soort Engels. De slaven spreken een mengtaal die een beetje Afrikaans klinkt.

5 Barbados, plantage-eiland

De 'Independent' vaart op volle kracht. De golven slaan hoog op het dek. De zee is zo wild, dat de voltallige bemanning ziek wordt. Al twintig dagen heeft de zestigkoppige bemanning geen voet aan wal gezet. Eindelijk ziet de stuurman land opdoemen. Samen met kapitein Brooks kijkt hij de kaarten. Dit moet dat Jamaica zijn. De bemanning is uitgelaten: "Land in zicht!" Enorme groene heuvels worden zichtbaar.

In de haven wordt kapitein Brooks verwelkomd door Sir Archibald, de adjudant van de gouverneur. De volgende dag neemt Sir Archibald kapitein Brooks mee naar het binnenland. Daar liggen de grote suikerplantages.

Grote groepen slaven werken in de brandende zon op de grote velden. Kleurlingen - de kinderen van blanke eigenaren en hun slavinnen - zien toe op de werkzaamheden. De zweep doet de rest. Her en der klinkt geluid van zweepslagen en een pijnlijke gil. Onverstoorbaar lopen Brooks en Sir Archibald naar de andere kant van de plantage. Daar zit Reginald, de opzichter. Met Reginald spreekt Brooks over de hoeveelheid suiker die hij kan meenemen naar Engeland. Met Sir Archibald en Reginald kun je zaken doen. Zij zorgen er wel voor dat de slaven aan het werk blijven!

De Spaanse driemaster 'El Salvador' zet koers in noordelijke richting naar het grote Hispaniola. Op het eiland moet het schip suikerriet en katoen ophalen. Een enorme kathedraal siert de havenstad Santo Domingo. Zodra hij voet aan wal zet, gaat Alfredo Romero naar de kathedraal. De priester Juan de Sevilla is een goede vriend. Samen hebben ze op school gezeten in Madrid. Juan is tien jaar geleden naar het verre Hispaniola afgereisd. Romero komt graag in Hispaniola. Het is een welvarend en rijk eiland. Je ziet er allerlei mensen. De Spanjaarden brachten niet altijd hun vrouwen mee en kregen kinderen met slavinnen. Donkere mensen, slaven, Spanjaarden en Fransen lopen op straat. Je hoort hier voornamelijk Spaans. Dat is wel gemakkelijk voor Romero. Ja, Hispaniola is zijn favoriete bestemming.

7 Hispaniola

5. Verschillend of gelijk? **wb**
6. Uitbeelden bron

2.4 Verschillend en toch gelijk

Het Caribisch gebied bestaat uit talloze eilanden. Ieder eiland is weer anders. De bewoners spreken verschillende talen zoals Engels, Frans, Spaans of nog een andere taal. Toch zijn er veel dingen hetzelfde: de plantages, de slaven en de Europese eigenaren en bestuurders. Vooral die zaken maken, dat het Caribisch gebied één geheel vormt. De bronnen 4, 5, 6 en 7 geven hiervan een indruk. Hierin komen we typische kenmerken van het Caribisch gebied van vroeger tegen.

Aruba 1668

Mijn naam is Alexander Exquemelin. Ik ben zeeman. Mijn kapitein heet Sir Henry Morgan. Hij werkt voor de Engelsen. We maken een lange reis door het Caribisch gebied. Talloze eilanden heb ik zien liggen vanaf ons schip. Af en toe gaan we aan wal. Het eiland Aruba lijkt een veilige plaats om aan te leggen om water en voedsel te halen. Aruba is bezet door de West-Indische Compagnie. Er zijn maar vijftien soldaten. Er zijn geen zwarte slaven op Aruba. Het eiland wordt verder bewoond door ongeveer

En Aruba dan? Ook Aruba ligt in de Caribische zee. Maar de vraag is of de typische kenmerken van het Caribisch gebied ook op Aruba te vinden zijn. Hier volgt het verhaal van Alexander Exquemelin. Ook hij werkte op een kaperschip. In 1668 bezocht hij Aruba. Hier volgt zijn verhaal.

7. Hoe Caribisch was Aruba?

8. Leer de begrippen

Verdiepingsopdracht

Samenvatting

200 Indianen die Spaans spreken en katholiek zijn. Af en toe hoor je een indiaanse taal spreken. 'Hida Meeuw' betekent 'goedendag'. Ieder jaar komt er een priester uit Venezuela om de mis te lezen en mensen te dopen. De indianen ruilen schapen en geiten tegen linnen lappen, draad en wat ze maar nodig hebben. Het eiland is niet vruchtbaar maar juist droog. Toch zijn er veel schapen en geiten en de inwoners verbouwen maïs voor zichzelf. Twee dagen per week werken ze voor de Compagnie. Ze kappen hout en vangen vee om naar Curaçao te brengen.

 Aruba door het oog van een zeerover

Begrippenlijst hoofdstuk 2

Fregat:

Oorlogsschip

Grote mogendheden:

Rijke en machtige landen

Kapen:

In opdracht van de koning of de regering van een land schepen en gebieden van andere landen aanvallen en veroveren.

Kaper:

Kapitein van schepen, die in opdracht van de koning of regering van een land schepen en gebieden van andere landen aanvalt en verovert.

Kapersbrief:

Een brief, waarin de koning of de regering van een land toestemming geeft om schepen en gebieden van andere landen aan te vallen en veroveren.

Kleurling:

Nakomeling van een blanke en een negroïde ouder. Vaak was de vader een rijke blanke en de moeder en zwarte slavin.

Piraten:

Kapiteins die niet in opdracht van een koning of land kaapten, maar voor eigen belang schepen of gebieden aanvielen om te stelen en te plunderen.

Piraterij:

Het zonder toestemming, dus illegaal, kapen.

Plantage:

Een groot stuk land waarop men (vroeger) gewassen verbouwden zoals: maïs, suikerriet, katoen, bananen.

Synagoge:

Een joodse kerk.

West-Indische Compagnie:

Een Nederlandse handelsmaatschappij die over de hele wereld handel dreef.

3 • De traditionele samenleving

INTRO

Verschillende bevolkingsgroepen

Eduardo, de slavenjongen

Op 3 juli 1861 kwam in Oranjestad een rechtszaak voor tegen A. Kelly. Hij had zijn 13-jarige slavenjongen Eduardo naar de markt in Oranjestad gestuurd om melk te verkopen. Op de terugweg verloor Eduardo de opbrengst van 12,5 cent. Eduardo durfde pas twee dagen later naar huis te gaan. Kelly gaf Eduardo een flink pak slaag. Het slavenreglement op Aruba verbood lijfstraffen voor kinderen en daarom veroordeelde het gerecht Kelly tot een boete van wel 50 gulden! Kelly ging in beroep tegen de veel te hoge straf. In een nieuwe rechtszaak werd de straf verminderd. Van Kelly was immers bekend dat hij zijn slaven altijd goed behandelde. En veel geld had Kelly niet. De meeste van de 75 families die op Aruba slaven bezaten, hadden een sober leven.

BRON 1 Eduardo, de slavenjongen

In hoofdstuk 2 heb je geleerd dat Engelsen, Fransen en Nederlanders de eilanden van het Caribisch gebied op de Spanjaarden veroverden. In dit hoofdstuk gaat het over de periode daarna, waarin verschillende bevolkingsgroepen op Aruba en Curaçao samenleven en er een uitwisseling van culturen plaatsvindt.

In dit hoofdstuk leer je:

- Welke bevolkingsgroepen er op Aruba leefden tussen 1816 en 1924.
- Waarvan de bevolking leefde.
- Hoe Arubaanse dorpen ontstonden.
- Hoe de cultuur veranderde op het traditionele Aruba.

3.1 Vertegenwoordigers van de Nederlandse regering

Na ongeveer 1800 trokken steeds meer mensen naar Aruba. Blanke kolonisten trokken vanuit Curaçao naar Aruba. Zij namen zwarte slaven mee naar ons eiland.

Eduardo's grootmoeder was op Curaçao geboren. Aruba was onderdeel van de kolonie Curaçao. Samen met Bonaire, Sint Eustatius, Saba en Sint Maarten waren de zes eilanden een kolonie van Nederland. Nederland maakte er de dienst uit. Op Curaçao woonde de **gouverneur**. Hij vertegenwoordigde de koning en de regering van Nederland. De gouverneur was de baas over alle eilanden. Op Aruba en Bonaire werkte een commandeur. Na 1848 werd hij **gezaghebber** genoemd. Op het eiland was hij de belangrijkste figuur.

1. Machthebbers op de eilanden

Wie leefden er op Aruba?

Rond 1815 eindigde de tijd van de kapers. Europese landen sloten vredesverdragen en vielen elkaar niet meer aan. Steeds meer mensen trokken naar Aruba. Blanke **kolonisten** kwamen vanuit Curaçao naar de Paardenbaai om handel te drijven. Zij namen Afrikaanse slaven mee.

Fort Zoutman was in 1798 gebouwd om de schepen van de

kolonisten en die van de Curaçaose handelaren te beschermen. Dit fort straalde veiligheid uit en daarom gingen er steeds meer mensen omheen wonen. Er werden verschillende bevolkingsgroepen geregistreerd op Aruba. Pas in 1863 werd de slavernij verboden en werden alle 586 slaven vrij verklaard. Indianen vermengden zich met de nieuwe Arubanen.

In de bronnen 2-4 kun je zien, hoe de gezaghebber het bevolkingsaantal bijhield. Je kunt zien hoeveel mensen er in 1816, in 1857 en in 1907 op Aruba woonden. Doordat er veel kinderen werden geboren, groeide de bevolking snel. Zoek eens goed uit wat de groei of afname van de bevolking was. Let goed op, want niet iedere keer gebruikte men hetzelfde formulier!

2. Vergelijking van de volkstellingen

Blanken	208
Gemengde bevolking	621
Indianen	564
Slaven	336
Totaal	1.729

 Volkstelling Aruba in 1816

Jaar 1857	Aruba	Curaçao
Vrije bevolking	2.398	14.328
Slaven	502	6.985
Totaal	2.900	21.313

 Volkstelling Aruba en Curaçao in 1857

Bevolkingsaantal	Oranjestad	Districten	Totaal
Vrije bevolking	1.708	6.847	8.555
Slaven	-	-	-

 Volkstelling Aruba 1907

Wat deden de kolonisten op Aruba?

De handel tussen Curaçao en de vaste wal lokte tussen 1795 en 1822 schippers en handelaren naar Aruba. De kolonisten combineerden de handel en scheepvaart met veeteelt en landbouw. Zij bezaten de voornaamste **bestaansmiddelen**: boten, winkels, kleine plantages en de grootste kuddes. Winkeliers, schoenmakers en smeden vestigden zich ook in het latere Oranjestad. Rond 1830, toen de handel inzakte en droogtes het eiland teisterden, trok een aantal kolonisten naar de districten. De gegoede inwoners bleven in Oranjestad wonen met een deel van hun slaven.

Naam van de boot	Eigenaren	Grootte van het schip
1 Friends	A. Roos en Isaac Penso	19 ton
2 Criool	Nicolaas Thijsen en Isaac Penso	6 ton
3 Allexandria	Cornelis Koolman en Benoît Solagnier	20 ton
4 Kleine Allexandria	Dirk Wever en Benoît Solagnier	15 ton
5 Floor de Mayo	Jan Croes en J.H.G. Eman	10 ton
6 Criool	Johannes Evertsz en Nicolaas Erasmus	11 ton
7 Innosent;	Andries Johan Swijnsberg en Nicolaas Erasmus	11 ton
8 Brother	Dirk Wever en Moderhay Henriques	10 ton
9 Comeet	Juan Mayamo en Mordehay Henriquez	22 ton
10 Janfan	Isaack Frolijk en Moderhay Henriquez	20 ton
11 John	Jacobus A. Arens	20 ton

 Lijst der Vaartuigen toebehorend aan het Eyland Aruba opgemaakt den 27 maart 1816 Door den Commandeur L. Boyé

Naam	Koeien	Schape	Geiten
Jan Croes	2	30	30
Weduwe S. Paesch	8	79	41
Gaspar Ridderstap	6	86	53
Pedro Sylvester	7	70	14
Helena Tromp	20	34	14
B. D. Kok	1	70	6
F.M. Croes	15	40	50
J. A. Arends	23	4	35
Pieter Lampe	36	286	112
B. Henriquez	-	120	12
Willem Kelij	13	295	78
J.H.G. Eman	1	60	30
Jan van der Biest	21	125	110

6 Lijst van de Belasting op de Veeteelt op Aruba in 1818

Eigenaar	Slaven	Eigenaar	Slaven
Commandeur	4	Jacqui Galaber	6
Hulp commandeur	3	Lopes Rasmijn	3
J.H.G. Eman	9	A. Markwart	6
B.D. Kock	7	Weduwe C. Laclé	4
Benoit Solagnier	6	Weduwe Werleman	20
B. Henriquez	8	St.Jago Thielen	3
Isaac Penso	4	Isaac Geerman	4
P. Quant	9	Nicolas Croes	3
W. Hering	5	M.H. Tromp	6
J. Bar	6	E. Wolf	7
Mevrouw Van der Biest	3	Pedro Sylvester	5
Weduwe Simon Paasch	24	Benjamin Suarez	2
Andries Swijnsberg	5	Weduwe Van der Biest	16
A. Roos	6	Frans Croese	2
Pieter Lampe	4	J.A. Yarzagaray	2
J.A. Arends	1	Elisabeth Barends	1
Casper Schoonewolf	5	A. Tromp	6
Pieter Croese	4	Nicolas Tromp	3

7 'Lijst van Hoofdgelds' belasting, op tuinslaven, huisbedienden & sjouwerslaven Aruba 1818

3. De rijkste Arubanen en hun bezit

Wat deden de slaven op Aruba?

Op Aruba leefden minder slaven dan op Curaçao. Slaven waren het eigendom van hun blanke meesters en moesten voor hen werken. De meeste eigenaren hadden minder dan vijf slaven. Dat was niet vreemd. Er waren op Aruba geen grote plantages en er was maar weinig werk op het eiland.

Slaven hielpen hun eigenaren in huis, in de winkel en op het veld. Kinderen jonger dan veertien jaar mochten nog geen werkzaamheden verrichten. Wel hielpen ze met klusjes rond het huis. We vragen ons af welk werk de Arubaanse slaven deden.

Beroep	mannen	vrouwen
Huisslaven	1	135
Ambacht- en winkelslaven	18	13
Tuin- en veldslaven	91	-
Veehoeders	6	-
Totaal	116	148

8 Mannelijke en vrouwelijke slaven en hun beroep in 1862

4. Slaven en hun beroep

Jaar	Bevolkingsaantal Oranjestad	Bevolkingsaantal districten
1830	1.077	1.343
1845	1.154	1.352
1862	1.044	2.443

9 Bevolkings spreiding in 1830, 1845 en 1862

3.2. Nieuwe dorpen op het oude Aruba

Cactushaag om de Cunuca

Van de stad naar het platteland

Je ziet in bron 9 dat de bevolking in de districten groeide, terwijl het aantal mensen in Oranjestad hetzelfde bleef. In de stad was maar weinig werk. Steeds meer Arubanen werden daarom landbouwer, ook wel 'cunucero' genoemd. In 1839 telde Aruba ongeveer 2750 inwoners.

In bron 10 kun je zien dat er in die tijd 417 stukken grond (cunucu's) verkocht waren. Daarvan waren 345 terreinen minder dan 2 hectare groot. Samen waren alle cunucu's 794 hectare ofwel bijna 8 vierkante kilometer. De Lago kreeg in 1924 elf vierkante kilometer toegewezen: Seroe Colorado.

Terreingrootte	aantal
0-2 ha	345
2-4 ha	27
4-6 ha	21
6-8 ha	17
8-10 ha	3
Meer dan 10 ha	4
	417

10 Grondgebruik in 1839

Naast landbouw was er ander werk buiten de stad te vinden. Voorbeelden daarvan zijn het delven van goud- en fosfaathoudende gesteenten, het telen van aloë en de visvangst. Aan de **noordkust** werd goudhoudend gesteente opgegraven. Bijna overal op het eiland werd aloë geteeld. Het sap van de aloë wordt nog steeds gebruikt als medicijn. Er waren aloëplantages over het hele eiland. Veel mensen plantten bij hun huis wat aloë om te verkopen. Vissers zochten hun bestaan dichtbij zee. In **Seroe Colorado** werden fosfaathoudende gesteenten gevonden. In Amerika en Europa maakte men van de fosfaat uit deze gesteenten kunstmest. Langzaam ontstonden de dorpen **Santa Cruz**, **Savaneta** en **Rancho**.

Letter	Betekenis
A	Aloëplantage
B	Bestuur
G	Goudwinning
H	Handel
K	Kerk
L	Landbouw
M	Markt
S	Scheepvaart
Ve	Veeteelt
Vi	Visserij
Z	Zoutpannen

10 Landkaartje met alle plaatsen 1850

Middelen van bestaan

- I. In **Oranjestad** woonden de blanke handelaren, winkeliers en de ambachtslieden samen met de slaven die voor hen werkten. Zij woonden dichtbij de haven van de Paardenbaai. Daar was ook de markt van Aruba. Mensen verkochten er hun landbouwproducten en vis. Ambachtslieden zoals kleermakers en goudsmeden woonden in het dorp aan de baai. Natuurlijk werkten er ook bestuurders in de hoofdstad. In 1813 werd een katholieke kerk gebouwd en in 1822 werd een woonhuis als protestants gebedshuis in gebruik genomen. Het dorp kreeg in 1824 de naam 'Oranjestad'. Er was een openbare school en een katholieke.
- II. **Noord** was het dorp van de indianen. Eerst woonden de indianen bij Alto Vista, maar in 1774 werd een nieuwe kerk in Noord gebouwd. Daar waren betere gronden voor de akkerbouw en de veeteelt. Vissen kon men aan de westkust. In 1831 kwam er een nieuwe katholieke kerk: de St. Annakerk 'in plaats van de ellendige hut op de Noord'. Zes jaar later kwam er een schooltje in Noord.
- III. **Santa Cruz** ontstond rond 1840. In de vallei rond de Hooiberg werden cunucu's aangelegd en kudde gehouden. Ook speurden Arubanen aan de noordkust naar goud. In 1850 vroeg pastoor Schermer toestemming om een kerk en een schooltje in Santa Cruz te bouwen, maar zover kwam het pas in 1852.
- IV. In 1852 werd aan de Commandeursbaai een plantage aangelegd, om werkloze blanke kolonisten aan werk te helpen. Zo ontstond **Savaneta**. Akkerbouw, veeteelt en visserij waren er de bestaansmiddelen. Na 1880 kwamen er voor de mensen uit Savaneta andere middelen van bestaan bij. In 1881 begon de fosfaatwinning aan de Seroe Colorado en de goudsmelterij te Balashi verrees in 1899. In 1900 werd de katholieke kerk 'Heilig Hart' gebouwd.
- V. Ook vissers verlieten Oranjestad. Een deel van hen vestigde zich in het gehucht **Rancho**. Je kon er je boot aan land krijgen en de zoutpan leverde werk op en zout om de vis te bewaren. Vissers verkochten hun gezouten vis op de markt van Oranjestad. Het oudste bericht over Rancho stamt uit 1855.

Middelen van bestaan op Aruba

5. Van de stad naar de dorpen
6. Middelen van bestaan

3.3 Nos tur ta un/ We zijn allemaal één

We hebben gezien dat er veel veranderde op het oude Aruba. Blanke kolonisten vestigden zich met hun slaven aan de Paardenbaai in het dorp Oranjestad. Omdat er weinig werk was, trokken veel mensen naar de districten, waar nieuwe dorpen ontstonden. Blanke kolonisten, zwarte slaven en indianen huwden met elkaar en vormden samen de Arubaanse bevolking. De slavernij werd in 1863 afgeschaft. Echte indianen waren er al rond 1840 niet meer op Aruba. De blanke groep vond zichzelf wel de beste. 'Hoe blanker hoe beter', vond men in die dagen. De rijke blanke families hielden zich apart. Ook namen ze de manier van leven van elkaar over. In deze les kijken we naar de ontwikkeling van de Arubaanse cultuur en bevolking.

7. Uitspraken over het oude Aruba

Het oude Aruba

1. **Dominee Bosch bezocht Aruba rond 1830.**
Indianen, blanken en kolonisten trouwden onderling. De indianen verleverden zelfs hun eigen taal en namen het Papiamentu over van de blanke kolonisten.
2. **Nycolas Pyklas overleed in 1843.**
Mensen vertelden dat Nycolas Pyklas Aruba's laatste echte indiaan was. In het overlijdensboek van Aruba van 23 mei 1843 is Pyklas' overlijden vermeld: 'dood in de bossen ten westen van de Commandeursbaai gevonden. Moet reeds drie dagen eerder gestorven zijn.'
3. **Reiziger Van der Gon Netscher vertelde over Aruba in 1868.**
'Op Aruba is de groep blanken de rijkste. Ook trouwen zij het liefst met elkaar. Toch is nog maar 1,5 procent van de bevolking helemaal blank!'
4. **Gezaghebber Beaujon schreef in 1879.**
'De bevrijde slaven zijn helemaal met de vrije bevolking samengesmolten. Ze bewerken hun cunucu en trouwen met de andere Arubanen. Je kunt de oude slaven niet meer apart herkennen.'

Uitspraken over het oude Aruba

Cultuur en uitwisseling

Terwijl de groepen met elkaar huwden, namen zij ook elkaars cultuur over. Cultuur gaat over de manier waarop mensen leven en zich uiten. De indianen leerden de nieuwe Arubanen hoe je akkerbouw en veeteelt moest bedrijven op het droge eiland. De kolonisten brachten het Papiamentu mee vanuit Curaçao en de walsmuziek uit Europa. Een ander voorbeeld is de **tambu**.

De tambu heeft een Afrikaanse oorsprong en is ook bekend op Curaçao. Op Aruba was de tambu al in 1827 verbreid onder slaven en vrije Arubanen. De tambu is door slaven vanuit Afrika, via Curaçao naar Aruba overgebracht. Op Aruba kreeg de tambu eigen ritmes. Daarop werd uitbundig gedanst. Gezaghebbers en pastoors wilden daarom de tambu het liefst verbieden.

“De veelvuldige en onzedelijke nachtelijke bijeenkomsten of zogenaamd dansen op de tambu, is mij bij mijn komst op het eiland al opgevallen. De tambu werd door iedereen op het eiland bespeeld, zowel door de slaven als door de vrije Arubanen. Ik heb besloten dat het tambuspelen en -dansen niet gehouden mag worden, zonder speciale toestemming van de commandant. Zo wil ik het tambuspelen en -dansen ontmoedigen. Verbieden lukt toch niet.”

13 Commandeur Simon Plats in 1827

“Ik heb gemerkt dat er bij het spelen en dansen van de tambu veel sterke drank wordt gebruikt, waardoor veel ruzie ontstaat. Daarom vraag ik de gouverneur om vooral in het stadsdistrict de tambu te verbieden ter bevordering van matigheid en zedelijkheid.”

14 Pastoor de Vries in 1854

ASINA BIDA TA / ZO IS HET LEVEN!

Ay bida, bida, bida / ooh het leven het leven
Ay bida ta un sono / ooh het leven is een droom
Ay bida ta tristesa / ooh het leven is triest
Ay bida ta amor / ooh het leven is liefde
Ay bida ta amargura / ooh het leven is droevig

15 Een echte tambu-tekst van Marcia Stamper en Vicente Ras uit 1997

Op Curaçao hoorde de tambu echt bij de slavernij en werd door slaven gemaakt. Op Aruba was dat meestal niet het geval. Slaven en vrije Arubanen maakten samen de Arubaanse tambu. De zanger bezingt alle zaken van het leven. Toch vond niet iedereen de tambu mooi.

8. Tambu
9. Leer de begrippen
Verdiepingsopdracht
Samenvatting

Begrippenlijst hoofdstuk 3

Bevolkingspreiding:

De verdeling van de bevolking over het land.

Cultuuruitwisseling:

Het overnemen van gewoontes van andere bevolkingsgroepen.

Gezaghebber:

Vertegenwoordiger van de Nederlandse koning en de regering op Aruba en Bonaire. Hij is ondergeschikt aan de gouverneur op Curaçao.

Gouverneur:

Vertegenwoordiger van de Nederlandse koning en de regering op de kolonie Curaçao en onderhorigen. (*overige eilanden van de Nederlandse Antillen*). Na de status aparte heeft Aruba een eigen gouverneur gekregen.

Kolonisten:

Blanke inwoners die de belangrijkste bestaansmiddelen bezaten.

Tambu:

Een traditionele muziek- en danssoort die door slaven vanuit Afrika via Curaçao naar Aruba is overgebracht.

4 • Aruba wordt een moderne samenleving

INTRO

Traditioneel of modern?

In het vorige hoofdstuk heb je gelezen, dat de meeste mensen op Aruba leefden van de landbouw of visserij. Het dagelijks leven speelde zich af in de wijken waar de mensen woonden. Dat noemen we een traditionele samenleving. In Oranjestad woonden de belangrijkste handelaren van het eiland. Zij bezaten de boten en winkels op het eiland.

In 1924 werd dit allemaal anders. Aruba kreeg een groot bedrijf, waar van ruwe olie brandstof gemaakt kon worden. Dit was de olieraffinaderij de Lago. Een nieuwe periode in de geschiedenis van ons eiland begon. Dit hoofdstuk gaat over Aruba als moderne samenleving.

In dit hoofdstuk leer je:

- Wat het verschil is tussen een traditionele en een moderne samenleving.
- Waaraan je een moderne samenleving kunt herkennen.
- Hoe de overgang van een traditionele naar een moderne samenleving op Aruba is verlopen.

1. Traditionele en moderne samenleving

4.1 Waarom kwam er een olieraffinaderij?

Na de komst van de Lago in 1924 veranderde heel Aruba. In 1929 kwam er nog een kleine raffinaderij bij Oranjestad: de Eagle. Aruba heeft geen olie. Hoe kwam het dan dat er op Aruba twee raffinaderijen gevestigd werden?

In het Meer van Maracaibo in Venezuela was ruwe olie gevonden en die moest worden verwerkt tot bruikbare brandstof voor de industrie. Dit proces heet raffineren. Het meest voordelig was het om een olieraffinaderij te bouwen dichtbij de vindplaats, in Venezuela zelf dus. Maar in die tijd was Venezuela een onrustig land. Er was veel onrust in de politiek. Dictator Gomez bestuurde het land erg streng en hij wilde niet dat er in Venezuela een rijke stad zou ontstaan. Hij was bang zijn macht te verliezen. De oliemaatschappijen zochten daarom veilige plaatsen uit waar men dure raffinaderijen kon bouwen. Aruba en ook Curaçao lagen dichtbij Venezuela en het was er rustig. Ook waren er natuurlijke havens waarin veilig gelost en geladen kon worden.

We hebben nu antwoord gekregen op de vraag boven aan deze leestekst: waarom kwam er een olieraffinaderij?

- Aruba lag dichtbij het Meer van Maracaibo.
- Op Aruba heerste rust en veiligheid.
- De San Nicolasbaai was een goede natuurlijke haven voor de grote olietankers.

2. Rollenspel: Waarom Aruba?

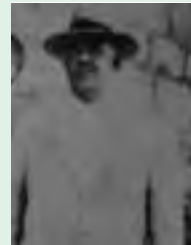
4.2 Van een traditionele naar een moderne samenleving

Dictator Gomez van Venezuela

Jan Frederik Quast, gezaghebber van Aruba

Kapitein Robert Rodger van de Lago

Veranderingen op Aruba

De Lago kwam naar Aruba en een nieuwe periode begon. Er veranderde veel op het eiland. De bevolking nam snel toe en er waren steeds meer wegen en andere voorzieningen nodig. Ezels maakten plaats voor auto's en bussen. Aruba kon ook genieten van nieuwe uitvindingen zoals de ijskast, wasmachine, televisie en supermarkt. De overheid kreeg meerdere taken. Kortom, Aruba veranderde heel snel van een traditionele samenleving in een **moderne samenleving**. Met de komst van de Lago kwam er industrie naar Aruba. De periode waarin veel industrie ontstaat noemen we ook wel de **Industriële periode**.

Maar wat verandert er nou precies als een samenleving modern wordt? Er zijn vier gebieden waarin je **modernisering** kunt zien:

- **Werkgelegenheid**

Mensen leven niet meer vooral van de landbouw, maar van een baan in de industrie. Ook de handel en het werken voor de overheid worden steeds belangrijker.

- **Infrastructuur**

De moderne samenleving heeft nieuwe voorzieningen nodig, zoals wegen bruggen, een vliegveld, watervoorziening en ga zo maar door.

- **Omgang tussen mensen**

In de nieuwe samenleving gaan mensen anders met elkaar om. Er komen mensen uit andere landen. Zij willen graag met elkaar activiteiten doen. Zij beginnen etnische clubs. Arubanen verhuizen van de districten naar Oranjestad of San Nicolas. Daardoor leven ze niet meer tussen de familieleden, zoals in de traditionele samenleving.

- **Verandering bestuur**

Het bestuur verandert, omdat de moderne samenleving veel ingewikkelder is. Ga maar na: er zijn meer fabrieken en winkels dan vroeger. Er zijn veel meer mensen en ook veel meer voorzieningen nodig. Het bestuur - de overheid - moet daarvoor zorgen.

3. De bronnentafel

4.3 De gevolgen van de Lago voor Aruba

Laura Wernet was een Arubaanse onderwijzeres. Zij schreef in 1944 over de veranderingen op Aruba die zij in haar leven had meegemaakt.

Hoe het ook zij, wij Arubanen, kinderen van de twintigste eeuw, voelen ons hele pieten met onze Lago. Daar verdient onze aap van een broer één gulden per uur. Met ons prachtige vliegveld en met onze gladde asfaltwegen. Met onze moderne scholen waar we leren flinke mensen te worden.

En als de Lago met z'n werkmogelijkheden er niet was. Denk je dan dat we rijk zijn met leven van zoveel rassen en volken? Nee, en honderdmaal nee! Toen ik nog naar school ging, zo'n twintig jaar geleden leerde ik in de aardrijkskundeles: Aruba telt 11.000 inwoners. En wat rijkdom betreft kunnen we gerust stellen dat op enkele uitzonderingen na, rijkdom, dollarbezit, er een ongekende weelde is.

We zijn, of dat verbeelden we ons, zeer Amerikaans. We dragen sokken of lopen helemaal kousloos. We eten sandwiches, we drinken cold drinks, we lopen harder naar een filmvertoning dan naar de kerk. We hebben Onze Lieve Heer niet meer zo hard nodig.

Ons eilandje Aruba

De gevolgen van de Lago voor Aruba

De olieraffinaderij bracht veel werk met zich mee: de raffinaderij moest worden gebouwd. Er moest een haven komen, kantoren, een ziekenhuis, wegen. Om al dit werk uit te voeren waren veel arbeiders nodig. In 1924 woonden er 9.000 mensen op Aruba. 25 Jaar later in 1949 werkten er al bijna 9.000 mensen bij de Lago! Er waren dus arbeiders uit het buitenland nodig om al het werk te doen. Uit vele landen trokken mensen naar Aruba. We noemen hen in het volgende hoofdstuk 'migranten'. Er kwamen nieuwe wegen, het bestuur veranderde, de manier waarop mensen woonden en leefden veranderde. Er kwamen strijkijzers, radio's en auto's.

De traditionele samenleving maakte plaats voor de moderne, industriële samenleving. Modernisering heeft gevolgen voor:

- de bestaansmiddelen;
- de bevolkingssamenstelling;
- de infrastructuur;
- het bestuur;
- de leefwijze van de bevolking.

- 4. Leven tijdens de modernisering
- 5. Leer de begrippen
Verdiepingsopdracht
Samenvatting

Begrippenlijst hoofdstuk 4

Etnische clubs:

Een vereniging van mensen met dezelfde cultuur en herkomst. Op de club komen zij samen om praktische zaken te regelen en om gezellig samen de tijd door te brengen.

Industriële periode:

Een periode waarin veel fabrieken gebouwd worden en de meeste mensen in deze fabrieken werken. De industrie is het belangrijkste middel van bestaan in de samenleving.

Moderne samenleving:

Een samenleving waar de industrie het belangrijkste bestaansmiddel is, de bevolking snel groeit, er veel infrastructuur is en er veel moderne apparaten gebruikt worden.

Modernisering:

Ingrijpende veranderingen in een samenleving op het gebied van de bestaansmiddelen, de bevolking, het bestuur en de leefwijze (cultuur).

5 • Migratie in de moderne tijd (1924-1985)

INTRO

Waarom mensen verhuizen

Good morning, my name is Inez. I am from Nevis. You know where that is? I was born there. Let me tell you the story of how I came over to Aruba.

Ik vertelde het al. Net als mijn zes zussen en mijn ene broertje ben ik geboren op Nevis. In 1924, het jaar dat er op Aruba zoveel veranderde. Nevis is een prachtig eiland; een vulkaan in de Caribische zee, maar het was er arm in mijn jeugd. Nevis hoorde bij Engeland, maar de Engelsen deden niet veel voor ons eiland. De mannen verbouwden nog wat suikerriet. Er waren twee suikermolens op het eiland. De geperste rietsuikerstroop werd naar Sint Kitts gebracht om suiker van te maken.

Ook wij waren arm. Mijn vader overleed toen ik acht jaar was. Hij werkte als matroos op een schip, maar op een dag kwam hij niet meer thuis. Het schip was gezonken drie mijl voor de kust. Toen ik de lagere school af had, kon ik niet naar de middelbare school. Ik moest gaan werken om de kost voor mijn kleine zussen en broer te helpen verdienen. Toen ik veertien was, plukte ik al katoen op de vervallen plantage.

Later kreeg ik een baantje als schoonmaakster bij de familie Brown. 'Boy, them people had money!' Iedere maand kwam er een postwissel uit Aruba. Dennis Brown werkte daar en van het geld dat hij overmaakte, bouwde de familie een huis. Zelfs konden zij ons daarvan een klein loon betalen. Daarvan leefden we met ons hele gezin.

Op een dag kwam young Master Dennis naar huis. Hij vertelde me over zijn leven op Aruba. Over zijn werk in de raffinaderij. De Amerikanen waren de baas, maar hij werkte er met mensen uit de hele wereld. Bij die Amerikanen was ook werk voor vrouwen als ik. In de Amerikanenwijk -the Colony- zochten Amerikaanse vrouwen Caribische meisjes om te helpen in de huishouding. 'Live-in they call it. You still have that these days!'

Weet je wat er gebeurde? Ik ging met dezelfde boot als Dennis Brown naar Aruba. Moeder liet me moeilijk gaan, maar de postwissel konden wij ook wel gebruiken! Binnen drie weken werkte ik in de Colony. Bij een Nederlandse familie, Karel Egers, waar ik de taal leerde. En Dennis? We got married right after the war!'

Bron 1: Verhuizen voor een baan met een salaris

In het vorige hoofdstuk heb je geleerd hoe Aruba veranderde van een traditionele in een moderne samenleving. In dit hoofdstuk zie je dat een moderne samenleving met veel industrie veel mensen aantrekt. Er verhuisden dan ook mensen vanuit alle hoeken van de wereld naar Aruba.

In dit hoofdstuk leer je:

- Waarom mensen gaan verhuizen.
- Hoe de migratie tussen 1924 en 1985 is verlopen.
- Welke migrantengroepen op Aruba kwamen en waarom ze dat deden.
- Wat de gevolgen van migratie zijn voor de thuseilanden.
- Hoe je een diagram moet lezen.

1. Het verhaal van Inez

2 Inez als 17 jarige op het eiland Nevis

3 Het eiland Nevis in 1930

- 2.** Het leven van Inez op Nevis en Aruba **wb**
- 3.** Verhuismotieven van Inez
- 4.** Gaat Inez verhuizen?

5.1 Mensen verhuizen

Wanneer mensen naar een ander land gaan verhuizen, noemen we dat **migratie**. In het Caribisch gebied verhuizen al sinds eeuwen veel mensen van het ene eiland naar het andere eiland. Waarom verhuizen mensen? Mensen willen verhuizen om verschillende redenen, ook wel motieven genoemd.

Motieven van mensen om te verhuizen hebben te maken met de volgende factoren:

1. Mensen denken dat de leefomstandigheden in een ander gebied beter zijn dan in het eigen woongebied. Het gebied waar een persoon naar toe wil, heeft een aantal pluspunten.

Deze pluspunten trekken iemand aan. We noemen ze daarom **de pullfactoren**.

2. Mensen vinden de leefomstandigheden in het gebied waar ze nu wonen niet zo goed. Het gebied waar een persoon woont heeft een aantal minpunten. Deze minpunten zijn niet zo prettig en stoten iemand af. We noemen ze daarom de **pushfactoren**.

Land A	Waar woon je het liefst?	Land B
+	Voldoende werk	-
+	Veiligheid	-
-	Huizen	+
-	Scholen	+
+	Politieke rust	-

4 Plus- en minpunten van een woongebied

In bron 4 zie je dat het gebied waar mensen wonen en het gebied waar ze willen gaan wonen, beide plus- en minpunten hebben. Voordat mensen besluiten te gaan verhuizen, wegen ze de plus- en minpunten in beide gebieden af. Als er veel meer pluspunten in het nieuwe gebied zijn dan minpunten, zal iemand sneller besluiten om te verhuizen.

5. Push- en pullfactoren

Saba

Ik ben **Janchi Richardson**. Ik ben hier al in 1938 komen wonen. Ik kreeg een contract bij de Lago. Al snel kon ik cursussen doen en werd ik voorman. Vlak daarna ben ik getrouwd met een vrouw uit Anguila, die op Aruba in het huishouden werkt. We hadden het echt goed, totdat ik begin jaren '50 ontslagen werd bij de Lago. Ik hoefde gelukkig niet het eiland af omdat ik de Nederlandse nationaliteit heb.

Suriname

Ik ben mevrouw **Lili-Kwie**. Ik kwam naar Aruba om les te geven in 1941. Ik kwam niet alleen. Nog meer Surinamers kwamen en dat was fijn. Ik heb een goed leven gehad hier, maar in 1955 heb ik besloten om terug te gaan naar mijn geliefde Suriname. Er was minder werk omdat steeds meer Arubanen en Nederlanders in het onderwijs gingen werken.

Nederland

Ik ben **Pieter Cornelissen**. Ik was nog jong toen ik naar Aruba vertrok. Ik had net een paar jaar bij de gemeente in Amsterdam gewerkt. Ik had zin in avontuur. Mijn baas vroeg, of ik uitgezonden wilde worden naar Aruba. Dat leek me wel wat. In 1948 kwam ik hier aan. Er waren al heel wat Nederlanders hier. We zochten elkaar in de vrije tijd op bij de Nederlandse club. Reuze gezellig was dat. Mijn huidige vrouw heb ik hier ontmoet. Samen zijn we teruggegaan naar Nederland.

Libanon

Ik ben meneer **Akbar**. Ik kwam hier al in 1930. Ik heb mijn straatarme land verlaten en ben de oceaan overgestoken. Hier op Aruba werd ik straatventer. Ik verkocht zeep en schoonmaakmiddelen. De zaken liepen goed. Ik kon een eigen winkeltje beginnen. Toen heb ik mijn familie en een vriend over laten komen. Zij hebben me in de winkel geholpen.

BRON 5

Vier immigranten vertellen

6. Migranten op Aruba

5.2 Vestiging en vertrek

In hoofdstuk 4 heb je gezien dat de bevolking van Aruba van 1924 tot 1985 toenam. Met de komst van de olie-industrie kwamen er veel mensen van buiten Aruba om hier te werken en te wonen voor een langere tijd. Deze vorm van migratie heet **immigratie**.

Een aantal immigranten liet hun familie overkomen of vertelde aan vrienden dat het goed leven was op Aruba. Door deze enthousiaste verhalen kwamen er steeds meer immigranten. Deze vorm van migratie heet **kettingmigratie**.

Op een zeker moment werden veel arbeiders bij de Lago ontslagen omdat computers het werk van de mensen overnamen. Er kwam minder werk bij de Lago en dus minder werk op Aruba. Veel mensen verlieten Aruba om ergens anders te gaan werken en wonen. Deze vorm van migratie heet **emigratie**.

Als deze mensen weer terug gaan naar het land waar ze woonden voordat ze naar Aruba verhuisden, noemen we deze vorm van migratie **remigratie**.

7. Soorten migratie

Jaartal	Vestigingsaantal	Vertrekaantal
1938	3620	
1940	onbekend	773
1943	2098	onbekend
1946	1836	onbekend
1948	1741	onbekend
1951	1584	1942
1954	1217	4418
1960	1272	3059
1966	1337	2440
1971	1642	2505
1978	1778	2558
1980	1891	1861

BRON 6

Migratiecijfers van 1938 - 1980

In bron 6 kun je aflezen dat tussen de jaren '30 en begin jaren '50 van de 20e eeuw het aantal mensen dat zich vestigt op Aruba groter is dan het aantal dat vertrekt. Omdat het aantal dat zich vestigt groter is dan het aantal dat vertrekt, is er een **vestigingsoverschot**. Aruba is een immigratieland. Vanaf begin jaren '50 zie je in dezelfde bron dat er meer mensen gaan vertrekken en ergens

buiten Aruba gaan wonen. Vanaf begin jaren '50 tot begin jaren '80 is het aantal dat vertrekt groter dan het aantal dat zich vestigt. Als er meer mensen vertrekken dan dat er zich vestigen, noemen wij dit een **vertrekoverschot**. Hierdoor werd Aruba een emigratieland.

8. Vestigings- en vertrekoverschot

5.3 Herkomst van immigranten en de Arubaanse arbeidsmarkt

Als immigranten naar een ander land gaan, zie je ze vaak als groep bepaalde beroepen uitoefenen. Zij worden meestal gehaald, omdat zij in het thuisland al hetzelfde soort beroep hadden. Ook op Aruba zag je dat sommige groepen immigranten meestal het zelfde beroep uitoefenden.

In bron 7 zie je het aantal van een paar groepen immigranten in verschillende jaren. De immigranten met dezelfde herkomst kwamen bijna allemaal in hetzelfde beroep te werken. In hoofdstuk 4 heb je gezien dat de nieuwe beroepen in de moderne Arubaanse samenleving arbeiders, handelaren, ambtenaren en onderwijzers zijn.

9. Immigranten en de arbeidsmarkt

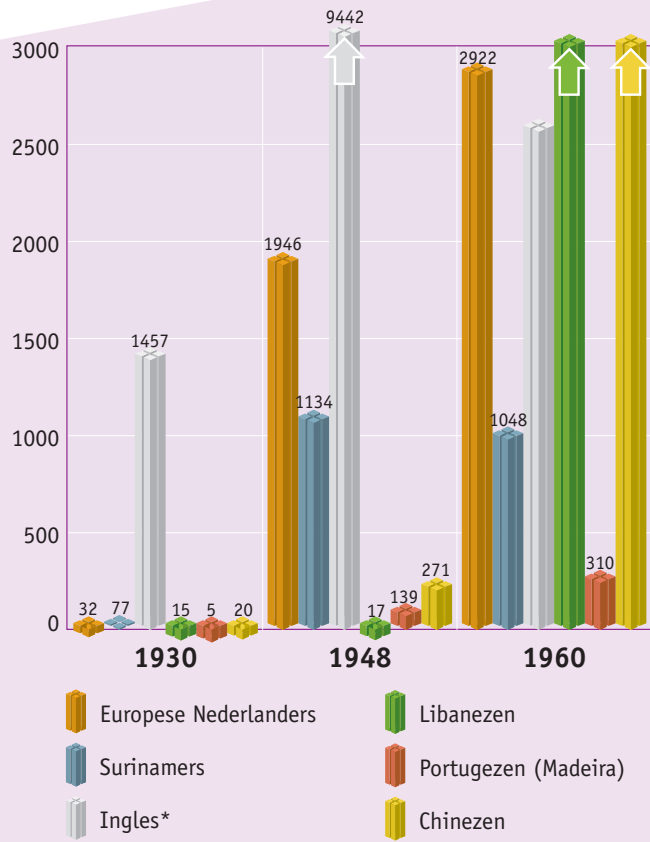
In bron 7 zie je de aantallen van verschillende immigrantengroepen in 1930, 1948 en 1960. Je ziet dat deze aantallen wisselen per immigrantengroep door de tijd heen. Daar zijn natuurlijk oorzaken voor. Naar deze oorzaken ga je op zoek in de verdiepingsopdracht.

10. Verdiepingsopdracht: De Arubaanse samenleving en migratiestromen

Immigrantengroepen in 1930, 1948 en 1960

Jaartal	Europese Nederlanders	Surinamers	Ingles*	Libanezen	Portugezen (Madeira)	Chinezen
1930	32	77	1457	15	5	20
1948	1946	1134	9442	17	139	271
1960	2922	1048	2633	onbekend	310	onbekend

*Ingles: Brits West-Indiers en Nederlandse Bovenwinders.

 Immigrantengroepen in 1930, 1948 en 1960

5.4 Gevolgen van migratie voor het thuisland

11. De gevolgen van migratie

Rincon, Bonaire

Maria Bernabela is moe. Het is al 1 uur in de middag. Sinds 5 uur vanochtend is zij druk bezig. Eerst moest zij eten klaar maken voor de kinderen en hen naar school sturen.

Daarna in de kleine cunucu de planten verzorgen. Het land is droog, de regen wil maar niet komen. Als het nog lang zo doorgaat, hebben zij straks niks te eten. De kast is nu bijna leeg. Gelukkig is het

het eind van de maand. Straks komt de cheque van haar man Antonio. Hij werkt nu een jaar bij de olieraffinaderij op Aruba. Er was op Bonaire niet veel werk. Twee maanden geleden stuurde hij een postpakket met allerlei lekkere dingen uit Aruba.

Maria heeft hem gevraagd om dit keer geld te sturen, omdat zij dingen voor de kinderen moet kopen. Als de cheque er is, gaat zij hem heel snel bij de bank wisselen. Met het geld kan ze eten kopen en schoenen en kleren voor de kinderen. Als er genoeg over is, kan ze misschien een cadeautje kopen voor Ricardo. Hij is volgende week jarig. Zij en de kinderen missen Antonio. Ze hoopt dat hij genoeg geld spaart. Dan kunnen zij en de kinderen naar Aruba gaan. Daar is het leven veel beter.

8 Leven van de postwisselcheque

Gezinnen uit elkaar

Migratie heeft niet alleen gevolgen voor het ontvangende land, maar ook voor het thuisland van de migranten. Als vader, moeder, of een ander familielid vertrekt, worden gezinnen vaak uit elkaar gerukt. Soms vertrekken grote groepen jonge mensen naar het buitenland. Dit zijn meestal mannen. Hierdoor blijven vaak alleen vrouwen, ouderen en kinderen achter.

Na enkele jaren hard werken en sparen konden de achtergebleven gezinsleden pas over komen.

Postwissels

Migratie heeft ook positieve kanten voor het thuisland. Migrant sturen vaak geld naar huis om hun familie te helpen of anderen te laten over komen. De familie kan van dit geld eten kopen en ook een huis bouwen. In sommige landen leven grote groepen gezinnen van het geld dat immigranten naar huis sturen. In Aruba was dit ook het geval en daardoor ontstond er een grote groep mensen die leefde van postpakketten en een postcheque, die vaders en andere familieleden vanuit Aruba opstuurden. Als mensen voornamelijk leven van postwissel of cheque en postpakketten, noemen wij dat een **postwisseleconomie**.

Jaartal	Mannen	vrouwen	totaal
1910	2.942	3441	6383
1920	3307	3812	7119
1925	Onbekend	Onbekend	7521
1926	Onbekend	Onbekend	5215
1930	2526	3168	5733
1940	2559	3257	5616
1950	1994	3085	5079

9 Mannen en vrouwen op Bonaire van 1910-1950

Op Bonaire was maar weinig werk. Net zoals op Aruba leefden veel inwoners op Bonaire van de akkerbouw, de veeteelt en de visserij. Het was een eenvoudig, vaak arm bestaan. De komst van de olie-industrie naar Aruba en Curaçao was dan ook een enorme uitkomst voor veel families op Bonaire. Veel Bonaireanen trokken daarom naar Aruba om werk te vinden, of naar Curaçao waar ook een raffinaderij was.

10 De postwissel van Antonio

12. De postwissel

Ramon Frans is 15 jaar en woont met zijn moeder, twee broers en drie zussen op Bonaire, even buiten Kralendijk. Zijn vader woont niet meer bij hen. Hij is twee jaar geleden naar Aruba gegaan om te werken. Het gaat daar goed met hem, want hij stuurt elke maand geld om hun huis te laten afbouwen. Ramon mist zijn vader. Sinds hij weg is, moet hij grote broer en vader zijn voor de andere kinderen. Volgens zijn moeder is hij nu tijdelijk de man in huis. Hij kan niet meer lekker met zijn vrienden rondhangen of leuke dingen doen. Hij moet altijd thuis op de anderen letten. De moeder van Ramon is vaak boos op de kinderen, omdat zij niet luisteren en vaak ondeugender zijn dan vroeger. Ze is bang dat zij het verkeerde pad op zullen gaan. Ze is ook snel moe, omdat ze altijd van alles alleen te moeten regelen. Ze hoopt dat haar man snel terugkomt, zodat hij haar kan helpen met de kinderen en alle andere zaken kan regelen. Dan kunnen zij weer als een groot en gelukkig gezin wonen in hun mooi opgeknapte huis.

11 Leven zonder vader

13. Meer gevolgen in het thuisland

14. Leer de begrippen
Samenvatting

Begrippenlijst hoofdstuk 5

Emigratie:

Als iemand het land waarin hij geboren is, verlaat om in een ander land te gaan wonen en werken.

Immigratie:

Als iemand in een ander land dan waarin hij geboren is, gaat wonen en werken.

Kettingmigratie:

Als steeds meer mensen uit een familie, plaats of land na elkaar in een ander land gaan wonen en werken.

Migratie:

Als iemand van het ene land naar het andere land verhuist.

Postwissel:

Een cheque waarmee je geld kan sturen naar iemand in een ander land.

Postwisseleconomie:

Een land waar veel mensen afhankelijk zijn van de postwissel van familieleden die in een ander land werken.

Pullfactoren:

De redenen waarom iemand besluit in een ander land te gaan wonen en werken. Bijvoorbeeld: werk, opleiding, een beter leven.

Pushfactoren:

De redenen waarom iemand besluit zijn land te verlaten. Bijvoorbeeld: geen werk, armoede, geen opleidingsmogelijkheden.

Remigratie:

Als iemand die naar een ander land is gegaan, weer naar zijn geboorteland terugkeert.

Vertrekoverschot:

Als meer mensen uit een land vertrekken dan er binnenkomen.

Vestigingsoverschot:

Als er zich meer mensen in een land vestigen dan er mensen vertrekken.

6 • De tegenwoordige tijd

INTRO

Van olie naar toerisme

1. Sluiting Lago op 31 maart 1985

San Nicolas, 31 maart 1985,

Vandaag sluit de Lago voor altijd. Na 70 jaar verschijnt er geen rook meer uit de schoorstenen bij San Nicolas. De Lago is gesloten, omdat de directie van de raffinaderij en Venezuela het niet eens zijn over de leverantie van ruwe olie. De Lago hoopte goedkope olie van Venezuela te kopen, maar Venezuela ging niet akkoord. Honderden Arubanen verliezen hun werk. De toekomst van het eiland is onzeker...

2. Intrede Status Aparte op 1 januari 1986

Oranjestad, 1 januari 1986,

Vanacht om middernacht is de Status Aparte ingegaan. Aruba maakt geen deel meer uit van de Nederlandse Antillen. Nog wel van het Koninkrijk der Nederlanden. 60.000 Arubanen hopen, dat de zelfstandigheid goed is voor het regeringsbeleid om meer hotels naar Aruba te halen.

3. Uitbouw van het toerisme en groei van het aantal hotelkamers

Noord, 1 april 1988,

Er zijn nog steeds hotels, die gehoor geven aan de uitnodiging van Aruba om zich op het eiland te vestigen. Weer heeft een nieuw hotel aan onze westkust zijn deuren geopend: het Great Grand Hotel, van de internationale hotelketen Sunny Holidays. Het nieuwe hotel heeft 250 kamers en biedt werk aan 500 werknemers. Het management bestaat uit Amerikanen. Arubanen en migranten werken op alle afdelingen van het trotse vijfsterrenhotel.

4. Migratie van arbeidskrachten in handel, bouw en toerisme

San Nicolas, 16 maart 1993,

De vraag naar arbeid is enorm groot. Arubaanse vrouwen zijn werk gaan zoeken op de arbeidsmarkt. Ook heeft de minister van Justitie besloten om 3.000 arbeidsmigranten een vergunning te verlenen. Zij kunnen gaan werken in de hotels, de winkels en de restaurants en in de bouw. Hoteldirecties en werknemers zijn blij met deze maatregel.

5. Cultuurverandering door toerisme en migratie

Paradera, oktober 2004,

Op Colegio San Juan vindt morgen een multiculturele markt plaats. Vertegenwoordigers van verschillende bevolkingsgroepen op Aruba presenteren zich op school. In kraampjes vertellen bevolkingsgroepen over hun herkomst, taal en tradities en hun plaats in de Arubaanse samenleving. Ouders zijn welkom op deze bijzondere viering van de multiculturele samenleving!

BRON

1 Uit de krant.

Je weet inmiddels dat de geschiedenis uit periodes bestaat. In 1986 begon een nieuwe periode in de Arubaanse geschiedenis. Dat is nog maar kort geleden. Een nieuwe periode brengt veranderingen met zich mee. In hoofdstuk 1 heb je geleerd de kenmerken van een periode veranderen. Het gaat daarbij om de bestaansmiddelen, de bevolkingssamenstelling en de manier van

leven. Ook kan de vorm van bestuur veranderen. De ene verandering leidt tot een andere verandering. Het vertrek van de Lago in 1985 bracht veel veranderingen met zich mee. Ondanks alle zorgen van 1985 is de welvaart hersteld. Aruba is momenteel een van de rijkste eilanden van het Caribische gebied.

In dit hoofdstuk leer je

- Welke gevolgen de sluiting van de Lago had voor de werkgelegenheid op Aruba.
- Hoe een regering soms invloed uit kan oefenen op de werkgelegenheid.
- Waarom er op Aruba na 1985 veel vrouwen en migranten op de arbeidsmarkt kwamen.
- Hoe de inkomensverdeling er in 2000 op Aruba uitzag.

6.1. Verandering en continuïteit

We hebben gezien dat er na 1985 veel veranderde op Aruba. Toch bleven er ook dingen hetzelfde. Als er weinig verandert in een samenleving, dan is er sprake van **continuïteit**. Kijk maar eens naar de plaatjes in bron 2. Sommige plaatjes vertellen iets over veranderingen op Aruba. Andere plaatjes hebben te maken met continuïteit.

2. Verandering en continuïteit

1. Veranderingen

ZWARE ECONOMISCHE KLAAP GEHELE ANTILLEN Een kask knoop door

Lago sluit in maart 1985 definitief haar deuren

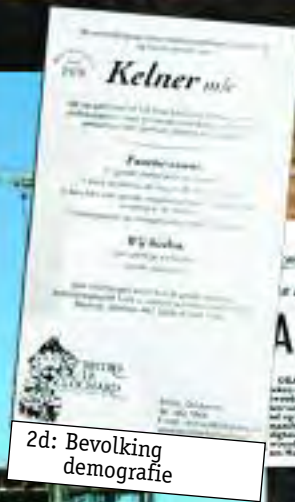
De sluiting van de Lago heeft de economie van de Antillen zwaar getroffen. De werkgelegenheid is sterk gedaald en de inkomensverdeling is ongelijker geworden. Dit heeft geleid tot een toename van de sociale onvrede en de emigratie van veel mensen naar andere landen.

2a: Economie – Olie

2e: Cultuur

2d: Bevolking demografie

2c: Economie – Toerisme

2b: Bestuur

BRON 2 Anders of hetzelfde?

6.2. Toerisme en werkgelegenheid

Door de Lago-olieraffinaderij werd Aruba heel bekend in het buitenland. Veel mensen werden nieuwsgierig naar het mooie eiland en het leek hen fijn om er hun vrije tijd en vakantie door te brengen. Zo begon het **toerisme** op Aruba.

Met het vertrek van de Lago-raffinaderij verdwenen er veel banen op Aruba. De regering besloot meer aandacht te besteden aan het toerisme. Er werden meer hotels uitgenodigd om zich op Aruba te vestigen. Hierdoor moest er opnieuw genoeg werk op het eiland komen. Dat plan lukte!

1980	1985	1990	1993
2000	2500	4000	6000

BRON 3 Aantal hotelkamers op Aruba 1980 - 1993.

1987	1988	1989	1990
18.600	22.500	25.200	28.900

BRON 4 Werkgelegenheid en aantal arbeidsplaatsen 1987-1990.

1987	1988	1989	1990
3.500	1.100	400	400
16%	4,7%	1,5%	1,3%

BRON 5 Werkloosheidscijfers 1987-1990.

In de bron 3 kun je zien, dat door de komst van verschillende hotelketens het aantal hotelkamers op Aruba sterk groeide. Bron 4 geeft aan dat er veel meer mensen werk kregen. Het aantal **arbeidsplaatsen** tussen 1987 en 1990 steeg flink. Arbeidsplaatsen zijn betaalde banen, bij de overheid of bij bedrijven. Er was weer genoeg werk voor mensen die wilden werken. Er waren op Aruba nauwelijks nog mensen die geen werk hadden. De **werkloosheid** verdween bijna helemaal. Het Veranderingsschema 1 laat zien waardoor werkloosheid veranderde in **werkgelegenheid**.

Veranderingsschema 1
werkloosheid → hotelkamers → werkgelegenheid

3. Toerisme en werkgelegenheid WB

6.3. Vrouwen op de arbeidsmarkt

Aantal vrouwen van 14-60 jaar, per honderd	
1971	34
1981	39
1991	50
2000	55

BRON 6 Aantal werkende vrouwen tussen de 14 en 60 jaar per honderd, van 1971- 2000.

Alle mensen samen, die kunnen werken, noemen we de **beroepsbevolking**. Binnen deze beroepsbevolking vonden nogal wat veranderingen plaats. Mannen moesten omschakelen van raffinaderij naar hotel! Er moesten daarom veel mensen worden omgeschoold om een ander beroep uit te kunnen oefenen. Ook gingen er meer vrouwen werken. In bron 6 kun je zien dat er in 1971 van de honderd vrouwen er 34 werkten. In 2000 is dit aantal toegenomen tot 55 van de honderd. Je kunt dus zeggen dat het percentage werkende vrouwen in 30 jaar tijd fors is gestegen.

Kijk maar eens hoe veranderingsschema 2 er nu uitziet.

Veranderingsschema 2
 werkloosheid → hotelkamers → werkgelegenheid →
 vrouwen op de arbeidsmarkt

4. Vrouwen op de arbeidsmarkt

6.4. Migranten op de arbeidsmarkt

Hoewel er steeds meer vrouwen gingen werken op Aruba, waren er nog steeds meer banen dan arbeidskrachten. Aan de vraag naar arbeid werd dus niet voldaan. Immigratie moest de oplossing brengen. In het vorige hoofdstuk heb je geleerd waarom mensen naar een ander land verhuizen. Migratie heeft vaak te maken met een gebrek aan economische kansen. Weet je nog dat dit gebrek aan economische kansen de push-factor wordt genoemd? Werk is vaak een reden om zich ergens anders te vestigen. Werk is dan de pull-factor.

	totaal	migranten
1981	60.312	11.154
1991	67.504	18.347
2000	90.507	30.104

 7 Totale bevolking en migranten in 1981, 1991, 2000.

Dankzij de groei van het toerisme en de daarbij groeiende werkgelegenheid, werd Aruba vanaf 1988 opnieuw een migratiegebied. Er kwamen veel **arbeidsmigranten**. In bron 7 kun je zien dat het bevolkingsaantal steeg van minder dan 60.000 in 1987 tot ruim 90.000 in 2000. Een toename dus van vijftig procent in dertien jaar!

In 1981 waren van de 60.312 inwoners er 11.154 niet op Aruba geboren. Dat is 18,5 % van de bevolking. Tegenwoordig is dat percentage ruim 33 %. In het jaar 2000 waren er 13.519 mannen en 16.585 vrouwen niet op Aruba geboren.

Het veranderingsschema ziet er nu als volgt uit.

Veranderingsschema 3
 werkloosheid → hotelkamers → werkgelegenheid →
 migratie

5. Migranten op de arbeidsmarkt

Mensen die hun baan hadden verloren bij de Lago, kregen werk in de hotels, de bouw, de winkels of als ambtenaar. Vrouwen gingen meer dan vroeger werken en duizenden migranten trokken naar Aruba om er te werken.

We bestuderen de samenstelling van de bevolking van Aruba en de inkomensverdeling in het jaar 2000. We bekijken in bron 9 wie de meest welvarende en de minst welvarende groepen in onze samenleving zijn.

Geboorteland	Aantal	Geboorteland	Aantal
Aruba	60.403	Rest Europa	
Verenigde Staten	695	(incl. Madeira)	535
Colombia	7191	Suriname	1301
China	636	Rest Azië	427
Nederland	3755	Venezuela	2914
Rest Caribische		Afrika	54
Gebied	993	Haïti	1023
Dominicaanse		Oceanië	19
Republiek	3692	Peru	960
Rest Noord en		Onbekend	33
Zuid Amerika	842	Filippijnen	768
Nederlandse		Jamaica	730
Antillen	3554	Totaal	90.507

8 Bevolkingssamenstelling naar geboorteland in 2000.

Geboorteland	Aantal	Bruto maand inkomen
Aruba	15.306	2.277
China	163	1.366
Colombia	3.186	1.376
Curaçao	624	2.737
Dominicaanse Republiek	1.547	1.238
Filippijnen	426	1.691
Haïti	572	981
Jamaica	374	1.172
Nederland	799	3.915
Peru	471	1.446
Suriname	377	2.639
Venezuela	1054	1.737
Verenigde Staten	115	5.307

9 Werkende bevolking van Aruba naar geboorteland en gemiddeld maandinkomen in 2000.

Een eenvoudige woning

Werkende mensen hebben een inkomen. Maar het gemiddelde inkomen kan nogal verschillen. In bron 9 kun je zien hoe verschillend de inkomens zijn. Werkende personen die op Aruba zijn geboren, verdienen in het jaar 2000 gemiddeld AFL. 2.277 per maand. Dat is ongeveer gelijk aan het gemiddelde inkomen van Aruba. Sommige migranten kregen beter betaalde banen dan anderen. De verdeling van de inkomens over de bevolking noemen we de **inkomensverdeling**.

Een sjeke woning

Als de verschillen tussen arme en rijke mensen klein zijn, praten we van **inkomensgelijkheid**. Als de verschillen tussen arme en rijke mensen groot zijn praten we van **inkomensongelijkheid**.

6. Bevolking en inkomensverdeling

7. Leer de begrippen

Verdiepingsopdracht: Welvaart in de landen om ons heen
Samenvatting

Begrippenlijst hoofdstuk 6

Arbeidsmarkt:

Alle bezette en niet bezette arbeidsplaatsen in een samenleving.

Arbeidsmigranten:

Mensen die hun land verlaten om in een ander land te werken.

Arbeidsplaatsen:

Banen waarmee mensen een inkomen krijgen.

Beroepsbevolking:

Alle volwassen mensen die in staat zijn om betaald werk te doen.

Continuïteit:

Als veel zaken door de tijd heen hetzelfde blijven.

Demografie:

Beschrijving van de bevolking in cijfers.

Inkomensgelijkheid:

De verschillen in inkomen tussen arme en rijke mensen in een land zijn klein.

Inkomensongelijkheid:

De verschillen in inkomen tussen arme en rijke mensen in een land zijn groot.

Inkomensverdeling:

Laat zien hoe de verdeling is van de hoge en lage inkomens over de bevolking.

Toerisme:

Als mensen naar een ander land of andere plaats gaan om hun vrije tijd door te brengen.

Werkgelegenheid:

Als er voldoende werk is voor de mensen die willen en kunnen werken.

Werkloosheid:

Als er niet genoeg werk is voor de mensen die willen werken.

7 • Nos tur ta un! We zijn allemaal één!

INTRO

Verschillende culturen smelten samen

Je hebt gelezen dat in de koloniale tijd op Aruba de cultuur en gewoonten veranderden. De Arubaanse tambu bijvoorbeeld werd ontwikkeld toen nieuwe bevolkingsgroepen naar Aruba kwamen.

Ook nu verandert de manier van leven op Aruba nog steeds. Er wonen veel mensen uit verschillende landen. Al deze mensen brengen hun eigen gewoonten en taal mee. Kijk maar eens naar de advertentie van restaurant Cushina Crioyo. De gerechten die je ziet, komen uit allerlei landen.

FIGUR 1

Advertentie van restaurant Cushina Crioyo.

7.1 Cultuurverarming of cultuurverrijking?

In dit hoofdstuk leer je:

- Wat van cultuurverrijking en cultuurverarming is.
- Waarom Aruba een multiculturele samenleving is.
- Hoe bevolkingsgroepen elkaars manier van leven beïnvloeden.
- Wat taaldiversiteit en godsdienstdiversiteit is.
- Wat mensen vinden van diversiteit in taal en geloof.

1. De Arubaanse eetcultuur

Er zijn dingen die je doet, maar die je niet hebt aangeleerd.

Ga maar na:

- knipperen met je ogen,
- schrikken van een klap,
- je been schiet omhoog als de dokter op je knie tikt,
- lachen van plezier.

Maar het meeste wat je doet, heb je geleerd: van je ouders, familie, vrienden, op school, op een training, van televisie.

In hoofdstuk 2 heb je kennis gemaakt met het begrip cultuur.

In dit hoofdstuk leer je er nog meer over. **Cultuur** is de aangeleerde manier van leven (gedrag) van een land, een volk of een bevolkingsgroep. Een kind leert de cultuur van de groepen waarvan het lid is. Het leert de taal, het geloof, hoe mensen met elkaar omgaan, het omgaan met de natuur en wat mensen belangrijk vinden in het leven.

Hey, ik ben Jack. Ik kom uit de States. Met mijn ouders en mijn broertje ben ik hier drie maanden geleden komen wonen. Ik heb het hier heel erg naar mijn zin. Gelukkig spreken heel veel mensen goed Engels. Ik hoef me dus niet zo te verdiepen in het Papiamentu en het Nederlands. Dat zijn echt talen waar ik niets van begrijp.

Ik moet wel erg wennen aan het eten hier. Gelukkig kan ik mijn favoriete hamburger eten bij Mc Donalds.

Ik ben Gina en woon al mijn hele leven op Aruba. Ook mijn ouders en grootouders zijn hier geboren. Vroeger ging ik met mijn ouders op zondag naar de protestantse kerk maar dat gebeurt de laatste jaren steeds minder. Ik mis het wel, want ik houd van het samenzijn in de kerk. Gelukkig gaat mijn vriendin wel vaak met haar ouders naar de kerk. Zij gaan naar de katholieke kerk en ze vragen vaak of ik mee ga. Ik vind het leuk om kennis te maken met andere rituelen. Laatst ben ik op zaterdag mee geweest met een andere vriendin naar de synagoge. Dat was heel anders dan in de protestante of katholieke kerk. Met z'n drieën hebben we het over de verschillen gehad en de overeenkomsten.

Hallo, ik ben Flavio. Ken je me nog? Ik kom uit Venezuela. Ik had jullie al verteld wat mijn favoriete gerecht is, namelijk Pabellon criollo. Maar daar zijn nu andere gerechten bij gekomen. Weet je hoe dat komt? Mijn ouders zijn een eetclub begonnen met vrienden uit verschillende landen. Om de twee weken komen we bij elkaar en dan kookt er iemand een gerecht uit het eigen land. Ik vind empanada's heel lekker en laatst heb ik calbas largo stoba gegeten. Om je vingers bij af te likken!

Ja hoor..... Ik heb weer eens ruzie gehad met mijn ouders en mijn broer. Het zit namelijk zo. Ik heet Sheila maar mijn broer noemt me steeds Shakira omdat ik veel naar MTV kijk en hoop dat haar clip uitgezonden wordt. Ik had de tv nogal hard staan en ik schreeuwde tegen mijn broer dat hij op moest houden. Mijn moeder vond toen dat ik niet samen met mijn broer thuis kon blijven, omdat we dan toch maar ruzie zouden maken. Nu moet ik met mijn ouders mee naar het Tambu festival. Ik vind de Tambu af en toe wel leuk maar niet zoals mijn ouders. Ze zeggen dat hun overgrootouders de Tambu naar Aruba hebben gebracht. Zij vinden dat ik ook moet kennismaken met de Arubaanse cultuur en niet alleen maar met wat ik op de tv zie. Nou ja.....

Vier inwoners van Aruba vertellen iets over de cultuur waarin ze opgroeien.

Veel mensen vinden het fijn om met veel verschillende culturen naast elkaar te leven. Je kunt genieten van ieders inbreng. Of het nou om eten, muziek of dans gaat. Van eenieder kun je iets nieuws leren. Zij zien het als een **cultuurverrijking**.

Er zijn ook mensen die twifelen aan het overnemen van de cultuur van anderen. Zij vinden juist dat een cultuur er armer door wordt. Zij spreken van een **cultuurverarming**. Ze voeren de volgende argumenten aan:

- De eigen taal (Papiamentu) komt steeds meer onderdruk te staan, omdat steeds meer mensen Engels gaan praten.
- Je komt overal dezelfde fastfoodketens tegen, waardoor traditionele gerechten zullen verdwijnen.
- Traditionele dans en muziek verdwijnen, omdat jongeren veel naar wereldwijd uitgezonden tv-programma's kijken.

2. Cultuurverrijking of cultuurverarming?

7.2 Taal en de multiculturele samenleving

Scène 1: Op straat, 10.00 uur, Angela

Angela: 'Hallo, ik ben Angela. Vandaag is het zaterdag. Eindelijk weekend. Ik ben op zoek naar nieuwe sportschoenen. Vanmiddag moet ik een wedstrijd basketballen.'

Scène 2: Sportwinkel Babaloo, 10.30 uur, Angela en Arubaanse winkelbediende

Angela: 'Bon dia Senora.'
 Bediende: 'Mi por yudabo?'
 Angela: 'Boso a haya Reebok nobo?'
 Bediende: 'Si! Nos a haya! Pero, abo n'ta yiu di Vera?'
 Angela: 'Si, mi ta Angela!'
 Bediende: 'Con ta cu bo mama?'
 Angela: 'E ta bon, danki! Mi por haya size ocho.'
 Bediende: 'Sigur, mi yui.'

Scène 3: Angela en de toerist, 11.30 uur

Toerist: 'Excuse me, miss, do you speak English?'
 Angela: 'Yes, I do.'
 Toerist: 'They told me there is a cd-shop in a mall where I can buy Calypso music. Can you tell me where that is? I want to play your music at my home in New York.'
 Angela: 'Of course. It's straight ahead on your left hand side.'
 Toerist: 'Thank you, bye.'
 Angela: 'Have a nice day.'

Scène 4: De basketbalclub, 13.00 uur Angela en haar Colombiaanse trainer

Angela: 'Bon tardi, Ricardo, con bai?'
 Ricardo: 'Buenas dias Angela, Que tal?'
 Estas lista para la copa?
 Tenemos que ganar!'
 Angela: 'Sigur no! Nos ta bai gana nan sigur!'

Scène 5: Beach, 15.00 uur Angela en drie vriendinnen

Vriendin1: 'Yèèè, nos a gana , nos a gana!'
 Vriendin 2: 'Hopi great! Pabien!Gefeliciteerd! Slap five. Te felicito!'
 Vriendin 3: 'Treat! Treat! Nos ke treat!'
 Angela: 'Okay, laga nos bai Bon Bini Beach Bar!'

Scène 6: Bon Bini Beach Bar, 18.00 uur, Filippijnse bartender en Angela

Bartender: 'Hi, can I help you?'
 Angela: 'Yes. Mi ta treat mi amigonan.'
 Bartender: 'Oh, mi a kere cu ta Americano boso ta. Anja bo a hasi?'
 Angela: 'Nos a sali campeon di basket!'
 Bartender: 'Pabien, kiko boso ta bebe? The first one is on the house!'

Herken je het verhaal van Angela? Vast wel! Op Aruba kom je mensen tegen uit veel verschillende landen: het Caribische gebied, Colombia, Venezuela, enzovoort. Vergeet ook de toeristen niet: uit de Verenigde Staten, Brazilië, Nederland en Duitsland. Al deze mensen hebben hun eigen herkomst, hun eigen taal en cultuur.

Aruba is een samenleving waarin mensen van verschillende herkomst met elkaar wonen en werken. De culturen van al die herkomstgroepen hebben grotere of kleinere verschillen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om taal, geloof, omgangsvormen, eetgewoonten en ga zo maar door. Aruba is een duidelijk voorbeeld van een **multiculturele samenleving**.

3. Angela en de multiculturele samenleving

Talen naast elkaar

Op Aruba worden veel talen gesproken. De meeste mensen spreken meer dan één taal. Jij ook?

	1981	1991	2000
Papiamentu	40.835	51.061	59.984
Engels	6.393	5.954	7.001
Nederlands	3.013	3.626	5.289
Spaans	1.891	4.946	11.368
Portugees	245	185	225
Andere taal	435	914	1.781

 Meest gesproken thuistalen in 1981-1991 en 2000.

Op straat en in de winkels hoor je verschillende talen. We zeggen dan dat Aruba een **taaldiversiteit** kent. Taaldiversiteit wil zeggen, dat er in de samenleving meerdere talen worden gesproken. Door migranten, toeristen, televisie en buitenlandse bedrijven maken we kennis met andere talen dan de taal waarmee we als kind zijn opgegroeid. In de volgende opdracht ontdekken we, welke talen mensen op Aruba in huis spreken en waar deze **thuistalen** vandaan komen.

4. Thuistaal

5. Taal en herkomstland

Verschillende culturen en talen in één land, kan dat? Natuurlijk! Wel moeten we respect hebben voor elkaars manier van leven en

spreken. In bron 5 en 6 lees je voorbeelden van hoe mensen op Aruba omgaan met taaldiversiteit op het eiland.

De vrienden Karel en Mario zitten in dezelfde klas. Mario spreekt thuis Spaans. Op school vindt hij Nederlands een moeilijk vak. Karel spreekt thuis Nederlands en hij vindt Spaans een moeilijke taal.

Dinsdagmiddag maken ze samen huiswerk. Karel is na tien minuten klaar met Nederlands. Mario heeft het Spaans al af. 'Zal ik je helpen met Nederlands?', vraagt Mario. 'Okay, despus mi ta yuda bo cu bo Spaans', antwoordt Mario. 'Samen komen we er wel uit.'

 Mario en Karel.

Francy en Maddy luisteren samen naar de radio. Er is een programma over taal op Aruba en iedereen mag bellen om in het programma zijn mening te zeggen. Een meneer belt om te zeggen dat hij het vervelend vindt om in winkels soms Spaans te moeten praten met het personeel. Hij zegt: 'Stuur die Spaanstaligen toch terug naar hun land. Ze moeten onze taal en cultuur leren. Anders moeten ze maar wegblijven. Op Aruba hebben we maar één taal en één taal alleen.'

O ja, Francy en Maddy wonen pas een jaar op Aruba. Hun Papiamentu is nog niet zo goed. Ze leren het van hun vriendinnen en in de Cyclo Basico. Het is niet altijd makkelijk, maar ze leren het wel.

 Francy en Maddy.

6. Omgaan met verschil in taal

7.3 Mijn geloof - jouw geloof

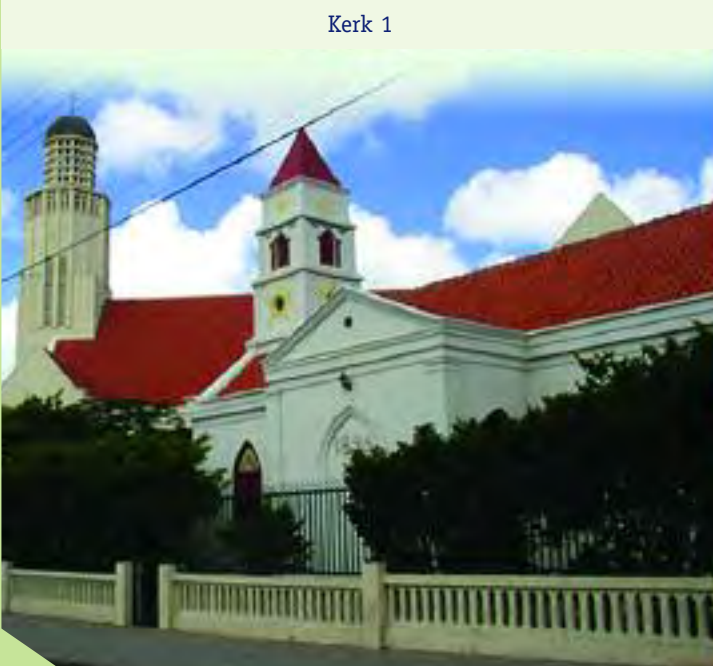
Je weet inmiddels, dat Aruba met de komst van migranten een multiculturele samenleving werd. Er ontstond niet alleen **diversiteit** in taal, maar ook in godsdienst. **Godsdienstige diversiteit** wil zeggen, dat er in een samenleving verschillende godsdiensten bestaan.

7. Mijn geloof, jouw geloof

7 Kerken op Aruba.

Kerk 1

Kerk 4

Kerk 2

Kerk 3

Kerk 5

Geloven op Aruba

De meeste Arubanen zijn katholiek. Er zijn mensen die tot een andere kerk behoren. Anderen geloven wel, maar gaan niet naar de kerk. Ook zijn er mensen die niet in God geloven.

8. Geloven op Aruba

Geloof	1981	2001
Rooms-katholiek	88.5%	80.5%
Methodist	2.4%	1.2%
Anglicaan	0.9%	0.4%
Adventist	0.6%	0.8%
Evangelist	0.6%	4.1%
Jehovah's Getuige	1.1%	1.5%
Niet-gelovig	1.6%	3.9%

8 Bevolkingsamenstelling naar geloof, in procenten.

Wereldgodsdiensten

Hindoeïsme 	Boeddhisme 	Jodendom
Christendom 	Islam 	

9 De symbolen van de vijf grote godsdiensten in de wereld.

In bron 8 gaat het alleen over het Christendom. Daarom zie je in bron 9, behalve het symbool van het Christendom, de symbolen die horen bij het Boeddhisme, het Hindoeïsme, het Jodendom en de Islam. Iedere godsdienst heeft een eigen ontstaansgeschiedenis. Als je er meer over wilt weten, kun je krantenartikelen, boeken en internetsites raadplegen. Je zult zien dat er veel te vertellen is over de verschillende godsdiensten.

9. Leer de begrippen.
Verdiepingsopdracht: Wereldgodsdiensten
Samenvatting

Begrippenlijst hoofdstuk 7

Cultuur:

De aangeleerde manier van leven van een volk, een bevolkingsgroep of een mens. Cultuur wordt aangeleerd door opvoeding en onderwijs. Iemands taal en geloof maken deel uit van iemands cultuur.

Cultuurverarming:

Als mensen vinden, dat de eigen cultuur negatief wordt beïnvloed door de aanwezigheid van verschillende culturen.

Cultuurverrijking:

Als mensen vinden, dat de eigen cultuur positief wordt beïnvloed door de aanwezigheid van verschillende culturen.

Diversiteit:

Een situatie waarin veel verschillen bestaan (verschillen).

Godsdienstige diversiteit:

In een samenleving wonen bevolkingsgroepen die een verschillend geloof aanhangen (of géén geloof aanhangen).

Multiculturele samenleving:

In een samenleving leven groepen met een herkomst uit verschillende landen, waarbij de verschillende groepen ook verschillende culturen hebben.

Taaldiversiteit:

In een samenleving bestaan bevolkingsgroepen met verschillende thuistalen.

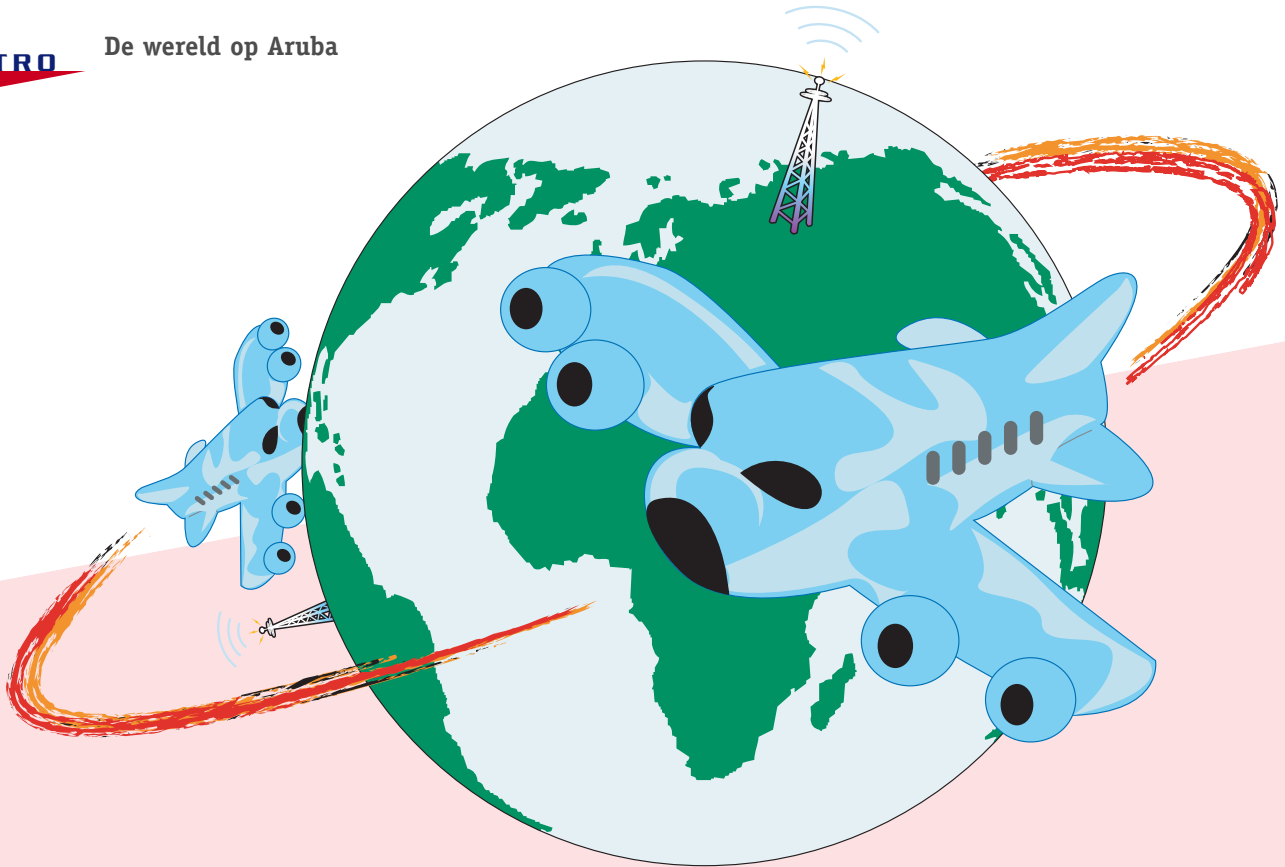
Thuis taal:

De taal die je thuis leert (van je moeder en de rest van je gezin) en samen spreekt.

8 • Aruba en de wereld

INTRO

De wereld op Aruba

In de vorige hoofdstukken heb je kennis gemaakt met het begrip cultuur. Je hebt geleerd dat onze cultuur steeds verandert. Culturen veranderen als mensen anders gaan leven. Die veranderingen kunnen met verschillende dingen te maken hebben.

Als het klimaat of de natuurlijke omgeving verandert, zul je zien dat ook de leefwijze of cultuur verandert. Als je onze stranden wegdenkt, dan zou heel Aruba er anders uitzien: weg hotels, weg werkgelegenheid. En dus ook weg onze mooie auto's en dure huizen!

Als mensen verhuizen vanuit een ander land (migreren), worden er ook nieuwe culturen gevormd. Daarover ging het vorige hoofdstuk. Dit hoofdstuk gaat over de invloed van de hele wereld op de leefwijze van de bewoners op Aruba.

De wereld wordt steeds kleiner.

In dit hoofdstuk leer je:

- Wat globalisering is.
- Hoe globalisering ons eiland en jouw leven beïnvloedt.
- Wat we verstaan onder de woorden wereldburger en gender.
- Je eigen mening te verdedigen over of je vindt dat er sprake is van cultuurverrijking of cultuurverarming.

1. WB

8.1 Cultuurverandering en globalisering

Er zijn verschillende oorzaken te bedenken waardoor een cultuur kan veranderen. Het kan bijvoorbeeld gaan om economische ontwikkelingen of nieuwe uitvindingen. Veel zaken van buitenaf beïnvloeden onze leefwijze. Voorbeelden van de invloed van economische ontwikkelingen en verbeterde **technologie** zijn:

- Mensen reizen door verbeterde vliegtuigen steeds sneller de hele wereld over.
- Het uitwisselen van informatie over de hele wereld door het gebruik van computers.
- Het kijken naar televisieprogramma's uit de Verenigde Staten, Zuid-Amerika en Nederland.
- Bedrijven vestigen zich over de hele wereld en verkopen overal dezelfde producten.
- Mensen migreren veel gemakkelijker dan voorheen.

Overal op de hele wereld - de hele globe - vinden deze veranderingen plaats. De ontwikkeling waardoor grote delen van de wereld steeds meer dezelfde cultuur krijgen noemen we **globalisering**.

Ook op Aruba hebben we daar mee te maken. Denk bijvoorbeeld aan hamburgerrestaurants op ons eiland die over de hele wereld te vinden zijn. En denk aan de televisieprogramma's die je kijkt en bedenk eens waar de mensen met wie je mailt, wonen.

2. Globalisering en mijn eigen situatie

Scène 1. Ontmoeting met journalist op een bankje.

De journalist legt uit: 'Aruba zat in de problemen na de sluiting van de Lago. De Arubaanse overheid nodigde bedrijven vanuit de hele wereld uit om naar Aruba te komen. Zelfs legde men een stuk van de Paardenbaai droog om hotels, casino's en winkels te bouwen. Dankzij de techniek van het droogleggen kunnen mensen uit

de hele wereld op dit nieuwe stukje Aruba komen. Kijk maar eens goed en zie hoeveel invloeden van de wereld er op Aruba zichtbaar zijn'.

Scène 2. Ontmoeting met 'Colored Clothes' directeur.

'Ik krijg twee keer per jaar bezoek van de hoofdvestiging van onze regio in de Verenigde Staten van Amerika (V.S.). Daar zitten de bazen, de mensen die de beslissingen nemen en die de kleren ontwerpen. Onze vestiging op het eiland Barbados is gesloten omdat er te weinig werd verdiend. Bij ons op Aruba komen zowel toeristen als lokale mensen in de winkel. We draaien goed hoor!'

Scène 3. Ontmoeting met Arubaanse bioscoopwerknemer.

'Ze draaien hier werkelijk allerlei films: comedy, drama, adventure, thrillers. Maar één ding is opvallend: bijna alle films komen uit de V.S. Eerst dacht ik: 'Is dat nou onze cultuur?', maar na vier jaar hier werken geef ik toe: Iedereen van Aruba komt hier. Dit is hoe we leven, dus dit is onze cultuur!'

Scène 4. Ontmoeting met Nederlandse Cyclo Basico-leerling in Internet Café.

'Hé Ruben, jij ook hier? Ik kom soms hier als ik thuis of bij vrienden geen internet heb. Ik kom

ook wel om werkstukken te maken of om te chatten met vrienden in Nederland. We wonen namelijk pas drie jaar hier. Daarvoor in Den Helder, waar mijn vader bij de marine werkte. Hij werkt nu bij de kustwacht. Zij jagen op drugshandelaren die drugs aan land proberen te krijgen'.

Scène 5. Ontmoeting met toerist uit de V.S. in Fastfood restaurant.

'Hey who are you? Oh, you're Ruben. Fine! Let me tell you this, Ruben: This is the thirteenth year I visit Aruba and I must say: I feel at home! Almost everybody speaks English, people from your generation dress just like our children do. We even listen to the same music and watch the same television programs and we eat the same cheeseburgers and salads! You know Ruben, you have the same manners and culture as our children in the U.S. It's a global culture that we live in!'

Ruben bezoekt de Global Boardwalk Shopping Mall.

3. Een middag met Ruben

8.2 Arubaan en wereldburger?

In hoofdstuk 7 heb je geleerd, dat verschillende groepen op Aruba samenleven en hun leefwijzen uitwisselen. In de vorige les heb je gezien, dat we op Aruba veel andere invloeden vanuit de hele wereld ondergaan.

Onze leefwijze verandert door de globalisering. We hebben zoveel banden met het buitenland, dat we niet alleen meer Arubaan zijn.

We zijn ook inwoner van de hele wereld. We mogen onszelf best **wereldburger** noemen. Of je je meer of minder wereldburger voelt, heeft bijvoorbeeld te maken met de volgende zaken.

Je eigen geschiedenis is belangrijk. Waar zijn je ouders geboren?

Misschien ben je heel vaak in het buitenland geweest of heb je in een ander land gewoond.

Ook de talen die je spreekt, hebben te maken met het wereldburgerschap. De keuze van je kleding en de culturen waartoe je je aangetrokken voelt, hebben er ook mee te maken. Het is belangrijk dat je een eigen mening ontwikkelt over wat je vindt van de toenemende globalisering. Want globalisering heeft voordelen en nadelen. Wat voor de één een voordeel is, kan voor de ander een nadeel zijn.

1. Arubaans tijdschrift stijl jaren '50

3 Tijdschriften door de tijd.

2. Aruba Cayente, e revista glossy pa nos Hubentud', 2004

3. Amerikaans tijdschrift 2005

4. Arubaan en wereldburger

8.3 Gender

Of we willen of niet: onze samenleving en de hele wereld veranderen steeds. Wat we nu normaal vinden, vinden we over twintig jaar misschien vreemd. Wat we nu gewoon vinden, is over een tijd ongewoon.

Ook hebben we een mening over wat typisch vrouwelijk is en wat typisch mannelijk is. Opvattingen over wat mannelijk en vrouwelijk is, bepalen hoe mensen zich gedragen en kleden. Wat zijn de taken en plichten van vrouwen en mannen en wat is de ideale vrouw of man? De opvattingen in een cultuur over vrouwen en mannen noemen we **gender**. Het is eigenlijk een Engels woord, maar er is geen goede Nederlandse vertaling voor. Gender betekent ongeveer: de ideeën die we hebben over wat het betekent om een man of een vrouw te zijn.

In bron 3 zie je dat mannen en vrouwen de afgelopen dertig jaar zijn veranderd. Deze veranderingen zijn onder andere beïnvloed door kranten, tijdschriften en televisie uit het buitenland en uit Aruba. Kranten, tijdschriften, radio en televisie noemen we in één term ook wel de **media**. De media hebben dus een grote invloed op ons dagelijkse bestaan. Op die manier vertellen de media ons, vaak zonder dat we er erg in hebben, hoe we ons moeten gedragen.

1. Colored Clothes

Dankzij buitenlandse bedrijven zoals Colored Clothes kunnen we meer merken kleding kopen. Dat is een voorbeeld van cultuurverrijking.

2. Cinema

De filmindustrie in Hollywood wil alleen maar leuke films maken om ons te vermaken. Zo verandert men de Arubaanse cultuur om zelf rijk te worden. Onze cultuur verarmt daardoor.

3. Internet en Vrede

Door het internet kan bijna iedereen op de wereld makkelijk met elkaar in contact komen. Er zal meer begrip in de wereld ontstaan en daardoor zullen er minder oorlogen uitbreken.

4. Globalisering: wie doet het?

De Arubaanse cultuur verandert vooral door buitenlandse bedrijven en moderne communicatiemiddelen en veel minder door migratie.

8.4 Cultuurverrijking of cultuurverarming door globalisering?

Weet je nog voorbeelden uit hoofdstuk 7 te noemen van cultuurverarming en cultuurverrijking?

In dit hoofdstuk hebben we gezien, dat ontwikkelingen in de wereld grote invloed hebben op onze manier van leven. Dat is niet alleen op Aruba zo; in alle landen op de wereld is dat aan de gang. We noemden dat het proces van globalisering. We worden er allemaal wereldburger van.

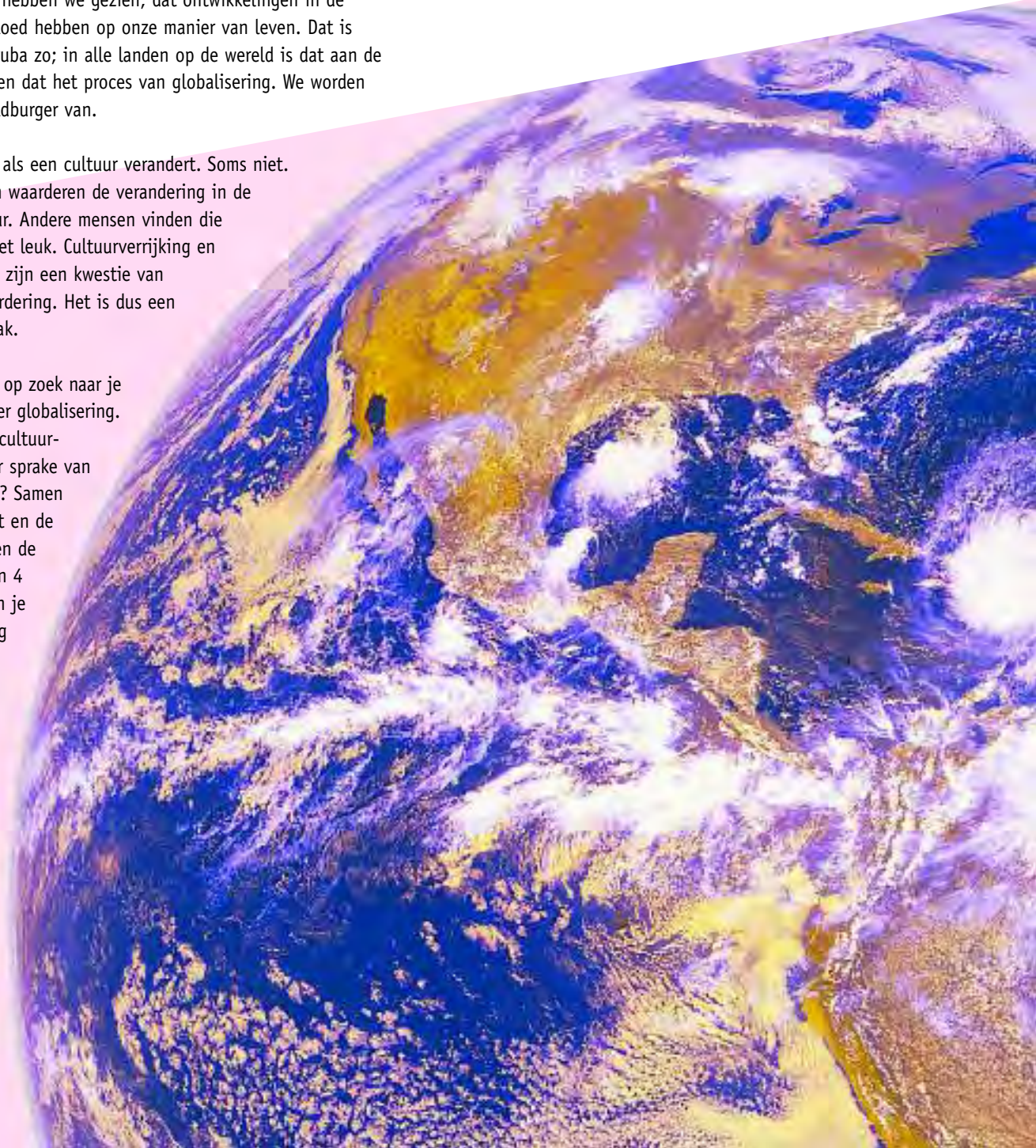
Soms is het leuk als een cultuur verandert. Soms niet. Sommige mensen waarderen de verandering in de Arubaanse cultuur. Andere mensen vinden die veranderingen niet leuk. Cultuurverrijking en cultuurverarming zijn een kwestie van persoonlijke waardering. Het is dus een kwestie van smaak.

In deze les ga je op zoek naar je eigen mening over globalisering. Is er sprake van cultuurverrijking of is er sprake van cultuurverarming? Samen met de leerkracht en de hele groep worden de stellingen in bron 4 besproken en kun je een eigen mening erover gaan vormen.

6. Globalisering: verrijking of verarming?

7. Leer de begrippen

Verdiepingsopdracht: Je eigen mening over globalisering.
Opdracht: Samenvatting

Begrippenlijst hoofdstuk 8

Gender:

De opvattingen in een cultuur over hoe vrouwen en mannen zich moeten gedragen. Dus wat men vrouwelijk en wat men mannelijk vindt.

Globalisering:

De ontwikkeling waardoor grote delen van de wereld steeds meer dezelfde cultuur krijgen.

Media:

Kranten, tijdschriften, radio en televisie.

Technologie:

Het gebruiken van kennis uit de wiskunde en natuurwetenschappen om praktische oplossingen te bedenken of nieuwe producten te maken. Machines en digitale netwerken zoals internet zijn voorbeelden van technologie.

Wereldburger:

Persoon die zichzelf niet alleen inwoner van één land vindt, maar ook vindt dat hij of zij burger is van de hele wereld en zich als zodanig gedraagt.

9/ • Cultuur en bevolking in 2015: 10 een onderzoek

INTRO Een kijkje in de toekomst

CAF
2015

CORANT DI FUTURO, 1 oktober 2015

Aruba's bevolking langzaam doorgroeid!

In 2001 had Aruba 90.507 inwoners. Dat is nu 14 jaar geleden. Gisteren werd de 100.000e Arubaan geboren! Zijn naam is Jeroen Donata. Jeroen is de zoon van Nicacio 'Niky' Donata en Floor Diekman. De bevolking groeit langzaam, omdat er niet veel immigratie meer is. Sinds de opening van het hotel Future Beach Residence in 2011 zijn er geen banen bijgekomen. Wel is er een geboorteoverschot. Tussen 1985 en 1995 zijn er veel meisjes geboren die nu volwassen zijn en kinderen krijgen.

Minister-president Nicholson met nieuw beleid

Minister-president Mayra Nicholson heeft gisteren bekend gemaakt, dat op de plaats van de oude raffinaderij een museum wordt gebouwd. In het museum wordt de geschiedenis van de oliestad verteld. San Nicolas bloeide op na de komst van de Lago in 1924. De raffinaderij is inmiddels gesloopt.

Minister-president Nicholson vertelde dat het museumproject klaar is voor het bezoek van Koning Willem Alexander. Hij bezoekt Aruba in april 2016.

Toerisme nog steeds aan kop

Het Ministerie van Economische Zaken schrijft in het jaarverslag over 2013, dat het toerisme nog steeds de belangrijkste peiler van de Arubaanse economie is. De grootste groep toeristen komt nog altijd uit de Verenigde Staten. Er zijn dit jaar weinig toeristen uit Europa gekomen omdat de lage euro Aruba voor Europeanen een duur land maakt. De handel profiteert van het bloeiende toerisme. De secundaire sector verdween vrijwel toen de oude Lago-raffinaderij in 2010 werd gesloten en gesloopt. Op de foto ziet U de wereldberoemde Arashi Beach. In het midden staat het in 2011 geopende hotel 'Future Beach Residence'.

'Beach Babe Festival groot succes', maar is dit onze cultuur?

Het derde Aruba Beach Babe Festival was ook dit jaar een groot succes. In de finale deden tien vrouwen en vijf mannen

mee. Zij waren gekleed in uitdagende bikini's en zwembroeken. Een voor een vertoonden de finalisten hun kracht en lenigheid. Er waren drieduizend toeschouwers. Volgens de organisatie was de helft van het publiek toerist. De andere helft waren Arubaanse toeschouwers. Het festival wordt uitgezonden door het Amerikaanse televisie kanaal: E-channel. Zo krijgt Aruba gratis reclame in het buitenland.

1. Bestaansmiddelen, bevolking, bestuur en cultuur in 2015

In dit leerboek hebben we gezien dat de cultuur en de bevolking van Aruba steeds veranderen. In iedere periode veranderen de bevolkingssamenstelling, de bestaansmiddelen, de manier waarop de samenleving wordt bestuurd en natuurlijk ook de cultuur. We hebben de zeven periodes van de Arubaanse samenleving gevolgd vanaf hoofdstuk 2. We eindigen dit katern in de toekomst: in 2015. (zie bron 1)

We sluiten het thema 'Cultuur en bevolking' af met het maken van een **onderzoeksdossier**.

In deze twee hoofdstukken leer je

- Hoe het op dit moment staat met herkomst en ongelijkheid op Aruba en wat we kunnen verwachten voor 2015.
- Hoe de opvattingen nu zijn over gender en wat we daarover kunnen verwachten voor 2015.
- Hoe het op dit moment staat met cultuurverarming en cultuurverrijking en wat de toekomst zal zijn.
- Hoe je een onderzoeksdossier samenstelt.
- Hoe je eigen standpunten opbouwt en welke argumenten daarbij belangrijk zijn.

9.1 Wat gaan we onderzoeken?

We gaan twee vragen onderzoeken:

- *Hoe zien thema's binnen cultuur en bevolking er op dit moment uit in de Arubaanse samenleving?*
- *Hoe vind jij dat deze thema's eruit moeten zien in 2015?*

Natuurlijk kunnen we niet alles onderzoeken. We gaan alleen kijken naar de thema's *herkomst* en *ongelijkheid*, nu en in 2015. We bekijken de opvattingen over vrouwelijk en mannelijk, *gender* genaamd. Als derde komt het onderwerp *cultuurverrijking* en *cultuurverarming* aan bod.

Samen gaan jullie bedenken hoe jullie vinden dat deze zaken er op Aruba in 2015 moeten uitzien. Het onderzoek wordt uitgevoerd in groepjes van drie. De verschillende stappen van het onderzoek leggen jullie vast in een onderzoeksdossier (zie bron 2).

Een onderzoeksdossier maken

Een onderzoeksdossier is een map waarin alle informatie van een onderzoek wordt verzameld en geordend. Een onderzoeksdossier bestaat uit verschillende onderdelen. Elke keer als de groep een onderdeel af heeft, kan dit in de map worden gedaan. Een onderzoeksdossier wordt dus beetje bij beetje steeds dikker.

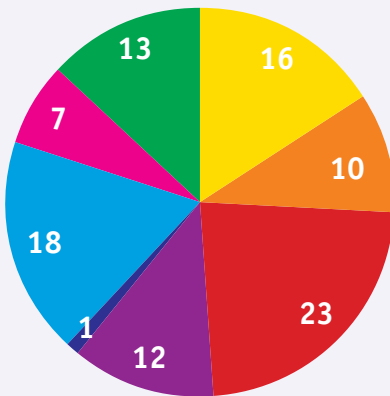
Welke onderdelen zitten er in een onderzoeksdossier?

- een titelblad met de titel van het onderzoek en de namen van de groepsleden
- inhoudsopgave (deze maak je op het laatst)
- de centrale vraag waarop je het antwoord zoekt
- de deelvragen met de antwoorden hierop
- 2 A4'tjes met illustraties (knipsels) per deelvraag (de laatste deelvraag hoeft niet geïllustreerd te worden)
- terugblik

 Het onderzoeksdossier.

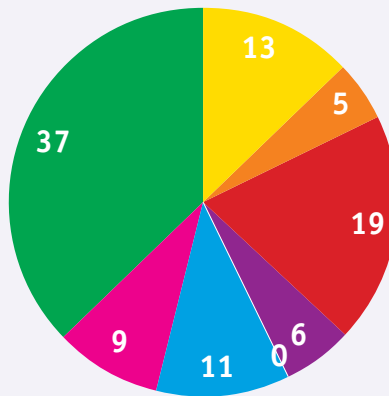
- 2. De onderzoeksvragen
- 3. Onderzoek met activiteitenplan
- 4. Informatie verzamelen via kranten en tijdschriften

Arubaanse huishoudens *in %*

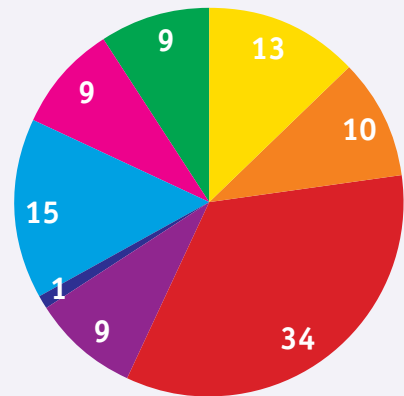
Totaal uitgaven: 3.118,-

Huishoudens ontwikkelde landen *in %*

Totaal uitgaven: 4.709,-

Huishoudens ontwikkelingslanden *in %*

Totaal uitgaven: 2.215,-

■ Vervoer en communicatie	■ Kleding
■ Wonen	■ Recreatie
■ Overig	■ Wooninrichting
■ Gezondheid	■ Voeding en drank

3 Inkomsten & uitgaven naar herkomstlanden (1998).

- 5.** Informatie verzamelen en verwerken in een tabel en een diagram
- 6.** Informatie verzamelen via Calbas
- 7.** Antwoorden geven en een dossier maken
- 8.** Antwoorden vergelijken

9.2 Een mening vormen

Een mening bestaat uit een standpunt, ondersteund door **argumenten**. Een mening vormen over een vraagstuk doe je net zoals een onderzoek met een stappenplan. Lees maar.

Stap 1 : Wat is het vraagstuk?

Je moet eerst weten waarover je een mening moet vormen.

Stap 2 : Waarop ga je de mening baseren?

Er zijn heel veel verschillende meningen. Het is maar net wat je belangrijk vindt. We spreken van te voren af op basis waarvan we onze mening gaan vormen. Dan hebben we het bij de gezamenlijke bespreking ongeveer over hetzelfde.

Stap 3 : Welke argumenten zijn er voor en tegen het vraagstuk?

Elk vraagstuk heeft argumenten voor en tegen. Voordat je jouw eigen mening vormt, is het handig om een overzicht te hebben van verschillende mogelijke argumenten.

Stap 4 : Welk standpunt neem ik in en welke argumenten kies ik daarbij uit?

Nu je een goed overzicht hebt van alle argumenten, kun je een mening vormen. Dat noemen we jouw standpunt. Je standpunt moet je altijd onderbouwen met argumenten. Dit kunnen zowel argumenten voor als tegen zijn.

9. Een mening vormen over deelvraag 4

Als je alle vragen in je werkboek beantwoord hebt, is je onderzoeksdossier klaar. Ook heb je dan je eigen mening gegeven over deelvraag 4 en onderbouwd met goede argumenten. Veel plezier met het maken van je onderzoeksdossier!

10. Terugblikken op het onderzoek

11. Leer de begrippen

Begrippenlijst hoofdstuk 9-10

Argumenten:

De redenen die gegeven worden om aan te tonen dat een standpunt juist of onjuist is.

Onderzoeksdossier:

Een map waarin alle informatie wordt verzameld en geordend van een onderzoek met daarin een centrale vraag en deelvragen.

Hoe vorm ik een mening over een vraagstuk?

Begrippenlijst deel 1B A.S.W.

Arbeidsmarkt (hfdst. 6)
Arbeidsmigranten par. 6.4
Arbeidsplaatsen par. 6.2
Argumenten par. 9.2

Beroepsbevolking par. 6.3
Bestaansmiddelen par. 1.1
Bestuur par. 1.1
Bevolkingssamenstelling par. 1.1
Bevolkingsspreiding bron 9 par. 3.1

Continuïteit par. 6.1
Cultuur par. 1.2
Cultuur par. 7.1
Cultuuruitwisseling par. 3.3
Cultuurverarming par. 7.1
Cultuurverrijking par. 7.1

Demografie bron 2 par. 6.1
Diversiteit par. 7.2

Emigratie par. 5.2
Etnische clubs par. 4.2

Fregat bron 4 par. 2.2

Gender par. 8.3
Gezaghebber par. 3.1
Globalisering par. 8.1
Godsdienstige diversiteit par. 7.3
Gouverneur par. 3.1
Grote mogendheden par. 2.1

Immigratie par. 5.2
Industriële periode par. 4.2
Inkomensgelijkheid par. 6.4
Inkomensongelijkheid par. 6.4
Inkomensverdeling par. 6.4

Kapen par. 2.2
Kaper par. 2.2
Kapersbrief par. 2.2

Kettingmigratie par. 5.2
Kleurling bron 4 par. 2.2
Kolonisten par. 3.1

Media par. 8.3
Migratie (hfdst. 5)
Moderne samenleving (hfdst. 4)
Modernisering par. 4.2
Multiculturele samenleving par. 7.2

Onderzoeksdossier par. 9.1

Periode (hfst. 1)
Piraten par. 2.3
Piraterij par. 2.2
Plantage (hfst. 2)
Postwissel par. 5.4
Postwisseleconomie par. 5.4
Pullfactoren par. 5.1
Pushfactoren par. 5.1

Remigratie par. 5.2

Synagoge bron 4 par. 2.2

Taaldiversiteit par. 7.2
Tambu par 3.3
Technologie par. 8.1
Thuisstaal par. 7.2
Toerisme par. 6.2

Vertrekoverschot par. 5.2
Vestigingsoverschot par. 5.2

Wereldburger par. 8.2
Werkgelegenheid par. 6.2
Werkloosheid par. 6.2
West-Indische Compagnie par. 2.1

Dit boek heet "Mijn eigen omgeving". Het hoort bij het nieuwe schoolvak Algemene Sociale Wetenschappen, afgekort ASW. ASW is een nieuw vak, maar je hebt op de basisschool zeker kennis gemaakt met sommige van de onderwerpen. De belangrijkste onderwerpen bij ASW zijn; mensen, wonen, werken, recreëren en de omgeving. Bij ASW ga je kijken naar je eigen omgeving op Aruba. Je gaat op onderzoek uit: wie wonen er, waar komen ze vandaan, waarom kwamen zij naar Aruba. Hoe is het Aruba wat jij nu om je heen ziet ontstaan? Dus met ASW word je een echte speurneus en je leert veel nieuwe dingen. We blijven niet alleen op Aruba, want jouw omgeving is veel meer. Dus je gaat ook kijken naar het Caribisch gebied en de wereld. Je kijkt vanuit het hier en nu naar het verleden en de toekomst. Je zult ook zien, dat veel dingen die om je heen gebeuren, met elkaar te maken hebben. Dus je gaat verbanden leggen. Je krijgt leuke bronnen en spannende opdrachten.

Kijk maar alvast goed om je heen, want straks gaat er in jouw eigen omgeving een nieuwe wereld voor je open.

Op de omslag zie je ook de naam Calbas. Dit is de naam die wij voortaan voor ASW gaan gebruiken. De Calbas is een vrucht en groente die op Aruba en in andere landen voorkomt. De Calbas is een veelzijdige groente. Net als de Calbas is ook ASW heel veelzijdig.

